

งานกิจการพลเรือน ในพื้นที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 3

(กอ.รมน.ภาค 3)

นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็น ระบอบ ประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 นั้น จะเห็นได้ว่าทหารไทยได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญต่อการ เปลี่ยนแปลง และผลักดันให้มีการพัฒนาทางการเมืองหลายประการ นับตั้งแต่การรวมตัวกันเป็น "คณะราษฎร" เข้าทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองจนเป็นผลสำเร็จและการสร้างระบบ การปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีรัฐสภา จึงกล่าวได้ว่าบทบาทในยุคแรกนั้นทหารไทยมีความตั้งใจอย่างแท้จริงที่จะพัฒนาระบอบการปกครอง และพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและไปสู่ การปกครองที่เป็นประชาธิปไตย

หากแต่ระยะเวลา 30 กว่าปีที่ผ่านมา นั้น บทบาทที่สร้างสรรค์ของทหารได้เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นการใช้กำลังเข้ายึด อำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือน แล้วสถาปนาระบบ การปกครอง โดยทหารขึ้นและมีบทบาทในทางการเมืองการปกครองอยู่เป็นเวลานานในระยะเวลา ของการปกครองในระบบเผด็จการนั้นกล่าวได้ว่า ได้ก่อให้เกิดความชงักงันของกระบวนการพัฒนา การเมืองให้เป็น ประชาธิปไตยอย่างยิ่ง และยิ่งประเทศชาติต้องประสบกับปัญหาการคุกคามของ ลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ยิ่งทำให้รัฐบาล และกองทัพต้อง ใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างรุนแรง ซึ่งผลกระทบที่ตามมาก็คือ การขยายตัวและแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยิ่งแพร่ ขยายออกไป

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลและประสบการณ์ในอดีตได้แสดงให้เห็นว่าการยึดอำนาจและ การปกครอง ในระบบประชาธิปไตยทหารนั้นมิได้ช่วย เสริมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติอย่างแท้

จริงแต่อย่างใดตรงกันข้ามกลับทำให้การต่อต้านรัฐบาลทหารมีมากยิ่งขึ้นทั้งจากกลุ่มพลังประชาธิปไตยอันได้แก่ นิสิต นักศึกษา ปัญญาชนต่าง ๆ รวมทั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้ ผู้นำทหารในยุคหลังจึงเห็นว่าการที่จะเสริมสร้างความมั่นคงของชาติโดยเฉพาะการเอาชนะคอมมิวนิสต์ และการสร้างความมั่นคงทางการเมือง รวมทั้งความชอบธรรมในบทบาทของทหารทางการเมืองนั้น จะต้องใช้วิธีตามวิถีทางประชาธิปไตยเท่านั้น ความคิดในการสร้างความมั่นคงด้วยวิธีการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น ได้ถูกล้างแครงที่ออกมาให้มีความชัดเจนที่จะนำไปปฏิบัติภายใต้นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ที่ 66/2523 และ แผนรุกรทางการเมือง ที่ 65/2525

ภายใต้นโยบายทั้งสอง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ผลักดันให้ทหารปรับบทบาททางการเมืองของตนใหม่ โดยหันมาเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการสร้างความเป็นประชาธิปไตยในสังคม โดยเฉพาะในสังคมชนบทที่เคยเป็นเป้าหมายอันสำคัญของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ให้ได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองตนเองในรูปแบบต่าง ๆ การอบรมและจัดตั้งมวลชนให้เป็นกำลังสำรองในการรักษาความมั่นคงและการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ด้วยการดำเนินงานร่วมกับฝ่ายพลเรือนในพื้นที่กิจกรรมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการกิจที่เรียกว่า "งานกิจการพลเรือน" (Civil Affairs) ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาว่ากิจกรรมเพื่อช่วยพัฒนาประชาธิปไตย อันเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านกิจการพลเรือนของทหารนั้นมีส่วนช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างไร เพียงใด

ความหมายของ "งานกิจการพลเรือน"

กล่าวได้ว่าบทบาทของทหารในงานด้าน กิจการพลเรือน เป็นสิ่งที่มีมาเป็นเวลานานแล้ว โดยแต่เดิมนั้นอยู่ในรูปของ โครงการพัฒนาชนบท เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ในพื้นที่ที่ฝ่ายพลเรือนไม่สามารถเข้าไปปฏิบัติงานได้และในขณะเดียวกันก็เป็นกิจกรรมเสริมภารกิจหลักในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เช่น โครงการของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงและปลอดภัย (กรป.กลาง)

หากแต่ภารกิจในช่วงแรกจำกัดอยู่เพียง ในระดับของการปฏิบัติการจิตวิทยาธรรมดา เพื่อเป็นการแย่งชิงมวลชนจากฝ่าย พคท. การดำเนินการในช่วงนี้ยังเป็นการดำเนินงานที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเมือง หรือการจัดตั้งมวลชน ภารกิจของทหารแต่เดิมเป็นเพียงหน่วยงานเสริม เล็ก ๆ เท่านั้น แต่ภายหลังปี 2516 เป็นต้นมา แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มมวลชนได้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง งานกิจการพลเรือนจึงถูกนำมาใช้ และได้รับความสำคัญมากขึ้นมา เป็นลำดับ¹

สำหรับความหมายของงานกิจการพลเรือนในฐานะที่เป็นภารกิจส่วนหนึ่งของทหารนั้น ฝ่ายทหารได้ให้ความหมายว่า "หมายถึงภารกิจและการดำเนินงานของทหารในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมจิตวิทยา โดยมีเป้าหมายเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน และประชาชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนภารกิจของทหาร ให้สามารถเผชิญหน้าต่อภัยต่าง ๆ ที่คุกคามความปลอดภัย และความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข"²

¹ เลขา เฉลิมแสนยากร, พ.อ., "แนวความคิดในการพัฒนากิจการพลเรือนของกองทัพไทย", (วิทยาลัยการทัพบก, 2522), หน้า 15

² สมศักดิ์ ศัลยกำธร, พ.อ., "งานด้านกิจการพลเรือนของกองทัพภาคที่ 1" คำบรรยายแก่นิสิตปริญญาโท ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2528, อังใน สุจิต บุญบงการ และ กนลา สุขพานิช ชันทปราบ, "งานกิจการพลเรือนของกองทัพภาคที่ 1", ระบบทหารไทย : บทศึกษากองทัพบกในบริบททางสังคม-การเมือง, สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), (กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2530), หน้า 57

และในทัศนะของนายทหารผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือน พันเอก วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์ ผู้อำนวยการกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องต่อความข้างต้นว่า

"งานกิจการพลเรือนนั้น เป็นภารกิจและการดำเนินงานของทหารในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยมีเป้าหมายที่จะได้รับความร่วมมือจากฝ่ายพลเรือนและประชาชนในพื้นที่ ต่อการปฏิบัติงานของทหาร ทั้งโดยตรงคือ การป้องกันประเทศ และการพัฒนาประเทศซึ่งทหารได้ เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือฝ่ายพลเรือนเช่นการพัฒนาชนบทเพื่อระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นและช่วยส่งเสริมด้านการพัฒนาในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ และในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการมวลชนประชาธิปไตย"³

จากความหมายและทัศนะของนายทหารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการพลเรือนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า งานกิจการพลเรือนนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก โดยรวมทั้งด้านการเมือง การพัฒนา และการปฏิบัติการสังคมจิตวิทยาเพื่อช่วยเหลือประชาชน ซึ่งความหมายนี้เป็นผลให้ทหารสามารถเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ ภารกิจของฝ่ายพลเรือนได้อย่างกว้างขวาง โดยมีเหตุผลของความมั่นคงของชาติเป็นเป้าหมายหลักที่ทุกฝ่ายไม่สามารถปฏิเสธได้

ในทัศนะของนายทหารที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการงานกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 ได้เกี่ยวกับความสำคัญของงานกิจการพลเรือนนั้น พันโทวีระศักดิ์ ล้อมวงษ์ ผู้ช่วยหัวหน้าแผนกการเมือง กอ.รมน. ภาค 3 ได้ให้ทัศนะว่า

³สัมภาษณ์ พันเอก วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์ ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 3, 17 มีนาคม 2534

"จากสถานการณ์ของประเทศที่ผ่านมา เราได้ประกาศอย่างชัดเจนว่า ศัตรูที่สำคัญต่อความมั่นคงของประเทศชาติก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เพราะเป้าหมายของฝ่าย พคท. ต้องการล้มล้างระบอบการปกครองของประเทศไทยไปเป็นแบบคอมมิวนิสต์เรา (ทหาร) ได้ทุ่มเทอย่างมากในการปราบปราม พคท. จนสามารถประกาศชัยชนะพื้นฐานพอดีกับเรามีนโยบาย 66/2532 ยิ่งทำให้เราสามารถบีบบังคับให้การต่อสู้ถอยกลับไปสู่สถานการณ์การต่อสู้สันติ ซึ่งหมายถึง ดำเนินการต่อสู้โดยไม่ใช้กำลังอาวุธอย่างเปิดเผยอีกและการที่เราจะเอาชนะ พคท. ได้ต่อไปจะต้องไม่ให้เกิดเงื่อนไขสงครามอีก งานกิจการพลเรือนเกิดมาจากความจำเป็นอันนี้คือ มีทั้งการปราบปรามพัฒนาสร้าง ความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนเพราะถ้าเราดึงมวลชนได้ พคท. ก็ไม่มีโอกาสสร้างสงครามปฏิวัติได้อีก"⁴

ในส่วนที่งานกิจการพลเรือนมีต่อความมั่นคงนั้น พันเอก ระวี บุญผดุง หัวหน้าแผนกการเมือง กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้ทัศนะว่า

"ตอนนี้ประเทศชาติของเรากำลังเร่งพัฒนาในหลาย ๆ ด้านจึงต้องอาศัยความสามัคคีของคนในชาติและความสงบเรียบร้อยทั้งสองอย่างนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกคนมีความเข้าใจ เชื่อถือศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีแนวความคิดที่ถูกต้องไปในแนวทางเดียวกัน และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประ

⁴สัมภาษณ์ พันเอก ระวี บุญผดุง หัวหน้าแผนกการเมือง กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.

เทศชาตงานกิจการพลเรือนนั้นมุ่งดำเนินการเพื่อให้เกิดสิ่งเหล่านั้น
ถ้าจะพูดให้ถูกต้องแล้ว งานกิจการพลเรือนที่พวกเราทำอยู่นี้ ก็เพื่อต้อง
การเผิกกำลังของประชาชน และข้าราชการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
และนำพลังนี้ไปใช้ในการปราบปราม ผกค. ให้หมดสิ้นไปจากแผ่นดินไทย"⁵

พันโทวีรวัฒน์ ริงสรรคส์สวัสดิ์ หัวหน้าแผนกกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้เสริม
ทัศนคติต่อความสำคัญของงานกิจการพลเรือนว่า

"กอ.รมน.ภาค 3 เรายึดแนวทางและเป้าหมายจากนโยบายหลักคือ
66/2523 และ 65/2525 ในเรื่องการใช้การเมืองเป็นหลักนำ
การทหารเช่นเดียวกันแต่เราก็ยังไม่ละทิ้ง การปฏิบัติการทางทหาร
เสียทีเดียวหากจำเป็น ก็คงต้องนำกลับมาใช้อีกแต่ช่วงนี้งานกิจการ
พลเรือนก็มีประโยชน์มาก เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้นโยบายของ
รัฐบาลบรรลุผลตามเป้าหมาย"⁶

จากทัศนะ ดังกล่าวสามารถสรุปความหมาย และความสำคัญของงานกิจการพลเรือน
ของทหารไทยกอ.รมน.ภาค 3 ที่ยึดถือปฏิบัติได้ว่า หมายคามถึง ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ศูนย์วิทยุวิทยุ กิ่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵สัมภาษณ์ พันโท วีระศักดิ์ ล้อมวงษ์, ผู้ช่วยหัวหน้าแผนกการเมือง กองกิจการพลเรือน
กอ.รมน.ภาค 3, 17 มีนาคม 2534

⁶สัมภาษณ์ วีรวัฒน์ ริงสรรคส์สวัสดิ์, พ.ท., หัวหน้าแผนกกิจการพลเรือน กองกิจการ
พลเรือน กอ.รมน.ภาค 3, 17 มีนาคม 2534

เศรษฐกิจการเมืองสังคม และสังคมจิตวิทยาเพื่อระดมการสนับสนุนจากฝ่ายพลเรือนและประชาชนให้ร่วมมือกับฝ่ายทหารในการปฏิบัติการกิจสำคัญ 4 ด้าน คือ

1. การกิจด้านที่เกี่ยวกับการทหารโดยตรง คือการป้องกันประเทศ
2. การกิจด้านการปราบปราม ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งทหารจะต้องได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากฝ่ายตำรวจ ฝ่ายปกครอง และสื่อมวลชนต่าง ๆ
3. การกิจด้านการปราบปรามอิทธิพลมือ และเหตุแห่งความไม่เป็นธรรม ซึ่งจะต้องประสานงานกับฝ่ายตำรวจ ฝ่ายปกครองและเอกชนต่าง ๆ
4. การกิจด้านการพัฒนาสังคม ซึ่งฝ่ายทหารได้เข้ามามีหน้าที่รับผิดชอบในการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน

นโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3

สำหรับ กอ.รมน.ภาค 3 ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับภูมิภาคของ กอ.รมน. นั้นรับผิดชอบด้านการรักษาความมั่นคงภายในและภารกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือและบางส่วนของภาคอีสาน ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ พิจิตร อุทัยธานี กำแพงเพชร พิษณุโลก ตาก ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ ลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน และรวมทั้งอีก 3 อำเภอของจังหวัดเลย คือ อำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้ายและอำเภอภูเรือ รวมพื้นที่รับผิดชอบ 183,500 ตารางกิโลเมตร⁷ โดยมีศูนย์การบังคับบัญชาอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก

⁷ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 2

นโยบายด้านกิจการพลเรือนที่ กอ.รมน.ภาค 3 ยึดถือปฏิบัติก็เป็นไปตามที่กำหนดของ กอ.รมน. ได้แก่

1. กอ.รมน.ภาค 3 เน้นหนักในเรื่องการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองในส่วนที่นอกเหนือจากกำลังพลทหาร คือประชาชน ฝ่ายพลเรือนและหน่วยกึ่งทหารอย่างจริงจัง โดยการพัฒนาประชาชน ชำราสการอื่น ๆ ให้มีคุณธรรม มีระเบียบวินัยมีความเข้าใจศรัทธาเชื่อถือในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้การศึกษาอบรมแก่ ประชาชน ชำราสการทุกระดับให้มีความเข้าใจชัดเจนในคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และ 65/2525 ให้สามารถนำไปปฏิบัติและขยายผลออกไปสู่ประชาชนทั่วไปอย่างทั่วถึงและถูกต้อง

2. กอ.รมน.ภาค 3 จะดำเนินการปฏิบัติการทางจิตวิทยาเพื่อสนับสนุนแผนรุกทางการเมืองเพื่อชักจูง โน้มน้าวจิตใจเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเชื่อของผู้หลงผิดที่ยังหลงเหลืออยู่ในป่า รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลไกของรัฐ ให้มีความเข้าใจในหลักการและการปฏิบัติของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในกรณีนี้ กอ.รมน.ภาค 3 จะต้องปฏิบัติต่อผู้หลงผิดด้วยความเมตตาฉันท์เพื่อนร่วมชาติ ในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติ และจะต้องเพิ่มขีดความสามารถในการรุกด้วยการออกไปชี้แจงทำความเข้าใจต่อประชาชน กระจายข่าวสารของทางราชการต่อประชาชนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งรับทราบปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน เพื่อนำมาพิจารณาหาทางแก้ไขต่อไป

3. กอ.รมน.ภาค 3 คงดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนในทุกโอกาสให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และจะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อส่วนรวมของชุมชนและตนเองด้วย โดยมีการวางแผนงานและกำหนดความเร่งด่วน เน้นการประหยัดแต่ให้เกิดผลดีมากที่สุด

4. กอ.รมน.ภาค 3 คงให้การสนับสนุนอย่างเต็มความสามารถต่อ โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) เพื่อสร้างสรรค์ทรัพยากร "คน" คือทหารกองทุนซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ ให้มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหารทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางการเมืองมีความกินดีอยู่ดีมีคุณธรรมและความสามัคคี สามารถเผชิญวิกฤตการณ์ใด ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กอ.รมน.ภาค 3 จะดำเนินการพัฒนาด้านจิตใจ ปลุกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแก่เยาวชนของชาติ อายุระหว่าง 15-25 ปี เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างแท้จริง ให้การศึกษาอบรมทั้งในด้านการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อเป็นมวลชนที่มีคุณค่าของชาติต่อไป

6. ให้ทุกหน่วยสนับสนุนงานตามโครงการพระราชดำริ และโครงการเพื่อความมั่นคงของชาติ ตลอดจนอำนวยความสะดวก ประสานงาน ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเร่งรัดให้ส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ดำเนินการให้บรรลุจุดหมายโดยเร็วที่สุด

จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 ได้กำหนดนโยบายด้านงานกิจการพลเรือนให้สอดคล้องกับ "นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์" ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และ "แผนรุกทางการเมือง" ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 65/2525 และสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดหรือลดอุปสรรคที่ขัดขวางการปฏิบัติการทางทหาร และเพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ดังนั้นนโยบายนี้จึงมุ่งเน้นไปในเรื่องของการพัฒนาเพื่อขจัดความทุกข์ยากของประชาชนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มุ่งเน้นในเรื่องของการจัดเงินช่วยเหลือทางสังคม และการเมืองที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ และการสร้างสรรค์การพัฒนาประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อให้ประชาชนมีเสรีภาพ สันติภาพอันน่าพอใจและเป็นของปวงชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

เพื่อให้การดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 เป็นไปตามนโยบายหลัก กอ.รมน. ภาค 3 จึงได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายด้านกิจการพลเรือนของ กอ.รมน. อย่างกว้าง ๆ ดังต่อไปนี้

^๑ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพภาคที่ 3/กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 3, 2533, หน้า 24-25

1. การจัดเงื่อนไขทางสังคมความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ในสังคมโดยเฉพาะในท้องถิ่นที่จะเป็นเงื่อนไขต่อการปลุกกระดมมวลชนของ พคท. ให้หมดสิ้นไปรวมทั้งการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

2. ดำเนินกรรมวิธีการประชาสัมพันธ์การกระจายข่าวสาร เพื่อชักจูงให้ผู้หลงผิดกลับเข้ามาอบตัว เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศ โดยถือเสมือนว่าผู้หลงผิดเหล่านั้น เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติ การลดจำนวนอาวุธและผู้หลงผิดให้กลับมามอบตัวมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็จะดำเนินการกดดันให้ พคท. ที่หลงเหลืออยู่หมดอิทธิพลลง

3. ส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นชนบทให้ดีขึ้น เร่งรัดสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ร่วมกับงานของฝ่ายพลเรือน และ โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้

4. ดำเนินการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองให้กับกลุ่มมวลชนต่าง ๆ ข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ ประชาชนทั่วไปให้มีความเข้าใจในกระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในการปกครองและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ที่ 66/2523 และ แผนรุกรูทางการเมือง ที่ 65/2525

5. มุ่งปฏิบัติ ในเรื่องของการประสานงานหรือสนับสนุนเจ้าหน้าที่ ฝ่ายปกครอง เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ช่วยเหลือประชาชน และเจ้าหน้าที่พลเรือนในเรื่องของการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนต่าง ๆ

จากนโยบายด้านกิจการพลเรือนของกอง กอ.รมน.ภาค 3 ที่สะท้อนนโยบายหลักของ กอ.รมน. ดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาจะได้นำเอานโยบายในเรื่องของการอบรมปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านกลุ่มมวลชนที่จัดตั้งขึ้น และการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการปกครองการส่งเสริม

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นในรูปของโครงการ ทสพช.อพป. และ กนช. ว่ามีส่วนในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างไร เพียงใด ต่อไป

เหตุผลในการนำงานด้านกิจการพลเรือนมาใช้ในพื้นที่ กอ.รมน.ภาค 3

ดังที่ได้กล่าวมาในตอนต้น ว่างานด้านกิจการพลเรือนของทหารนั้น มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับ "นโยบายการเมืองนำการทหาร" ซึ่งเป็นนโยบายที่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นยุทธศาสตร์การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ดังนั้นงานด้านกิจการพลเรือนจึงเป็นส่วนหนึ่งของ นโยบายการเมืองนำการทหาร ซึ่งได้รับการขยายความสำคัญออกไปเป็นอย่างมาก

ในพื้นที่รับผิดชอบของ กอ.รมน. ภาค 3 งานด้านกิจการพลเรือนก็ได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการเมืองนำการทหารและเพื่อผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นชนบทในอนาคตเหตุผลสำคัญที่ได้มีการให้ความสำคัญและขยายบทบาทของงานกิจการพลเรือนออกไปอย่างมากในพื้นที่ กอ.รมน.ภาค 3 กล่าวได้ว่าเป็นผลสะท้อนมาจากปัญหาภัยคุกคามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยนั่นเอง ประเด็นที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จะได้กล่าวถึง สภาพการณ์ปัญหาภัยคุกคามของ พคท. และการกำหนดยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นที่มาของการนำเอางานด้านกิจการพลเรือนมาใช้ในพื้นที่ กอ.รมน.ภาค 3

สภาพการณ์และปัญหาภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3

นับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือ พคท. ได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2485 เป็นต้นมา พคท. ได้พยายามแทรกซึม เผยแพร่ลัทธิ ยุยง ปลุกกระตือรือร้น ท่อบรรดาชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นพวกชาวเขาในพื้นที่ภาคเหนือ รวมทั้งชาวไทยที่หลงผิดทั้งปวงให้ตั้งตัวเป็น ปฏิปักษ์ต่อฝ่ายรัฐบาล การโฆษณาชวนเชื่อของ พคท. ประสบผลสำเร็จ มีมวลชนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

จน พท. สามารถเริ่มต้นการต่อสู้ด้วยอาวุธในเขตภาคเหนือมาตั้งแต่ปี 2510 เป็นต้นมา⁹ และได้ขยายเขตจรยุทธ์ไปทั่วภาคเหนือ สถานการณ์ได้รุนแรงขึ้นตามลำดับด้วยสาเหตุหลายประการ ฝ่ายทหารได้ ดำเนินการปราบปรามอย่างหนักด้วยการใช้กำลังทหารขนาดใหญ่ เข้าทำการกวาดล้าง เฉพาะพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลับมิได้ลดลงไป กลับขยายตัวมากขึ้น

จนถึงปี 2523 เป็นปีที่สถานการณ์การสู้รบเลวร้ายที่สุด พท. ได้สร้างฐานกำลังที่มั่นคงได้ถึง 9 แห่ง ในจังหวัดสำคัญ ๆ ทางภาคเหนือ เช่น จังหวัดเพชรบูรณ์ บริเวณเขาค้อซึ่งอยู่ใจกลางของประเทศ ซึ่งสามารถที่จะขยายตัวตัดภาคเหนือ และภาคอีสานออก จากภาคกลางที่ ดอยผาจิ ดอยยาว บริเวณจังหวัดน่าน ที่อำเภออุ้มผาง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งนับได้ว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ประเทศชาติได้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน กองทัพบกที่ 3 จึงได้ดำเนินการปราบปรามและต่อต้านการขยายตัวคุกคามของ พท. อย่างหนัก โดยใช้มาตรการปราบปรามอย่างเฉียบขาดรุนแรง

จนกระทั่งถึงปี 2524 สถานการณ์ที่เลวร้ายดังกล่าวได้คลี่คลายไปในทางที่ปลอดภัยขึ้นตามลำดับ โดยฝ่ายทหาร และรัฐบาลสามารถผลิกสถานการณ์กลับมาเป็นฝ่ายได้เปรียบมากขึ้นเรื่อย ๆ กองทัพบกที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 ได้ดำเนินการรุกทางทหารอย่างขนาดใหญ่เพื่อยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธให้จบได้ ตามนโยบายในคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 นอกจากนั้นยังได้ใช้ยุทธศาสตร์การเมืองนำทหารมาใช้อย่างเต็มที่เพื่อยึดกุมความได้เปรียบในสถานการณ์อย่างต่อเนื่องและถาวร¹⁰

มาตรการด้านการเมืองนำหน้าทหารของกองทัพบกที่ 3 และ กอ.รมน.

⁹ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 6

¹⁰ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 7

ภาค 3 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อองค์กรของ พคท. ในเขตภาคเหนือเป็นอย่างมากพคท. และแนวร่วมจำนวนมากได้เกิดความหวั่นไหว ทมตกำลังใจในการต่อสู้ เนื่องจากมองไม่เห็นชัยชนะอีกต่อไปประกอบกันภายในองค์กรของ พคท. ได้เกิดความขัดแย้งและแตกแยกด้านความคิดกันเอง นอกจากนั้นสถานการณ์ในอิน โดจีน ได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ฝ่ายทหารสามารถทำลายฐานที่มั่นของ พคท. ได้เป็นจำนวนมาก ผลที่ตามมาคือมี พคท. และแนวร่วมจำนวนมากได้ออกมามอบตัวต่อทางทหารและทางราชการเพิ่มขึ้น

ในช่วงปี 2520 เป็นต้นมา ฝ่ายเสนารธิการทหารของกองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของการเติบโตของ พคท. อย่างจริงจัง และได้พบว่าปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาด้านการเมืองที่จะต้องแก้ไขด้วยวิธีการทางการเมืองปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่มีรากฐานมาจากความยากจนแค้นแค้นของประชาชน ปัญหาความคับแค้นทางจิตใจ และความไม่ได้รับความเป็นธรรม จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาจากการปราบปรามอย่างรุนแรงของฝ่ายทหาร ที่ใช้กำลังเข้าปราบปรามโดยไม่ทราบเป้าหมายที่แน่นอนนั้นทำให้เกิดความเคียดแค้นชิงชังจนเข้าเป็นแนวร่วมของ พคท.

นอกจากนั้นระหว่างปี 2521-2524 ได้มีพลพรรคและแนวร่วมของ พคท. บางส่วนได้หลบหนีออกมามอบตัวต่อทางราชการ เนื่องจากไม่อาจทนต่อสภาพความอดอยาก และการปราบปรามอย่างรุนแรงของฝ่ายทหารได้พลพรรคและแนวร่วมของ พคท. เหล่านั้นได้เสนอแนะต่อแม่ทัพภาคที่ 3 (พลโท สี่มา ปาณิกะบุตร) ในขณะนั้นและฝ่ายเสนารธิการของกองทัพว่ายุทธวิธีและยุทธศาสตร์ในการเอาชนะคอมมิวนิสต์ที่ผ่านมาจากกองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 นั้น ยังไม่สามารถนำมาใช้อย่างเต็มที่และถูกต้องได้ เนื่องจากกองทัพภาคที่ 3 คำนึงถึงผลของการยุติปัญหาอย่างรวดเร็วทำให้เน้นหนักไปในเรื่องของการปราบปรามเป็นหลัก มาตรการด้านการเมืองกลับไม่ได้รับการนำมาใช้ให้ถูกต้อง เพราะฉะนั้นแนวทางการต่อสู้จึงจะต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การต่อสู้ด้านความคิดหรือด้านการเมืองเป็นหลักเพื่อแย่งชิงมวลชนกลับคืนมาซึ่งการเมืองนี้หมายถึงยุทธวิธีการปฏิบัติในการช่วงชิงความคิดและความชอบธรรมจากประชาชนให้หันมาสนับสนุนการดำเนินงาน

ของรัฐบาล ด้วยการปฏิบัติการทางจิตวิทยา การช่วยเหลือประชาชน การให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน เป็นต้น ซึ่งความในแง่ปฏิบัติมากกว่าจะเป็นความหมายของ "การเมือง" ในแง่ทฤษฎีทางวิชารัฐศาสตร์¹¹

ดังนั้น กอ.รมน.ภาค 3 จึงได้นำเอาข้อเสนอแนะดังกล่าวมาศึกษา วิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเติบโต ด้านแนวร่วมของประชาชนที่เข้าร่วมกับ พคท. เพื่อหาทางช่วงชิงแนวร่วมดังกล่าวให้กลับคืนมาเป็นฝ่ายรัฐบาล ซึ่งสามารถสรุปคำตอบได้ว่า การดำเนินงานทั้งทางด้านการทหารและการพัฒนาของรัฐที่ผ่านมา ไม่ได้สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนอย่างแท้จริง แต่อย่างใด โดยเฉพาะไม่ได้มีการพัฒนาความคิดให้กับประชาชน ทำให้ พคท. สามารถเข้าไปแทนที่ และสามารถชักจูงความคิดของประชาชนได้ โดยการนำเอาเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ความไม่ยุติธรรมและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐมาเป็นเครื่องชักจูงใจ

บทสรุปดังกล่าวได้นำไปสู่การกำหนดแนวทางและนโยบายในการแก้ไขปัญหาคือจะดึงมวลชนให้กลับมาเป็นฝ่ายรัฐบาลและยุติปัญหาการสู้รบกับฝ่าย พคท. ในพื้นที่รับผิดชอบของ กอ.รมน.ภาค 3 จึงได้มีการนำเอายุทธศาสตร์หรือนโยบาย "การเมืองนำการทหาร" มาใช้งานการเมืองในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติการทั้งหลายทั้งปวงที่จะสามารถสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา และให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการต่อต้าน พคท. โดยให้การศึกษาตีความทางความคิดให้กับประชาชน โดยเน้นการแก้ไขปัญหาด้านการเมือง การเผยแพร่และปลูกฝังอุดมการณ์ให้ประชาชนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการให้ความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแก่ประชาชน¹²

¹¹ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 7

¹² เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 8

มาตรการดังกล่าวได้รับการสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เมื่อได้มีการประกาศนำเอา "นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์" และ "แผนรุกทางการเมือง" มาใช้ ซึ่ง ได้มีส่วนสนับสนุนความชอบธรรมของงานด้านกิจการพลเรือนในพื้นที่เป็นอย่างมาก กอ.รมน.ภาค 3 ได้นำเอางานด้านกิจการพลเรือน ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลต่อการยุติปัญหา การสู้รบกับฝ่ายพคท. ในพื้นที่ และเพื่อช่วยสร้างสรรท้องถิ่นและชนบทให้มีความอยู่ดีกินดี สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง อันจะส่งผลให้ประชาชนไม่หันกลับไปเข้าเป็นแนวร่วมของ พคท. อีก

การดำเนินการ รักษาแนวร่วมที่ฝ่ายทหาร และรัฐบาลสามารถช่วงชิงกลับมาได้ เพื่อมิให้กลับไปเข้ากับ พคท. อีกนั้น กอ.รมน.ภาค 3 ได้เข้าไปสร้างความเข้าใจอันดีให้กับประชาชนเหล่านั้น รวมทั้งการเน้นการเข้าหามวลชนอื่น ๆ ที่มีอยู่ให้มากยิ่งขึ้น ประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ กอ.รมน.ภาค 3 ได้เข้าไปดำเนินการจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนขึ้น และมีการพัฒนาให้ความรู้ การพัฒนาความคิด การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และสิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดตั้งมวลชน และการปลูกฝังอุดมการณ์ก็คือ การพัฒนาส่งเสริมสถาบัน และกระบวนการประชาธิปไตยในท้องถิ่น และการเสริมสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยเพื่อเอาชนะอุดมการณ์คอมมิวนิสต์

เมื่อได้มีการจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนขึ้นแล้วเป้าหมายต่อไปก็คือขยายผลไปสู่ประชาชน โดยอาศัยกลุ่มพลังมวลชนที่ได้จัดตั้งขึ้นนี้ เป็นแกนนำในการถ่ายทอดอุดมการณ์ออกไปยังประชาชนอย่างกว้างขวางต่อไปซึ่งกิจกรรมดังกล่าวของกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้เข้าไปดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาคที่ 3 ใน 17 จังหวัดภาคเหนือ นับตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมาได้แก่การจัดตั้ง กลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) ราษฎรหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพบ.) และ กองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.)

เกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มมวลชนพื้นฐานในระยะแรกนั้น พันเอกระวิ บุญดวง หัวหน้ากองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้ทัศนะว่า¹³

"... ที่มีการจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนขึ้นในหมู่บ้านก็มีเป้าหมายอยู่ 3 ประการ คือ ข้อแรก สร้างกำลังของประชาชนให้มีความเข้มแข็งพอที่จะต่อสู้กับ ผกค. ข้อสอง ให้ประชาชนในหมู่บ้านรู้จักป้องกันตัวเองและหมู่บ้านได้ ข้อสาม เพื่อเป็นการแยกประชาชนออกจากแนวร่วมของ ผกค. ให้ชัดเจนจากนั้นเราจะเข้าไปช่วยฝึกการป้องกันหมู่บ้านและมอบอาวุธไว้ให้ อันนี้จะทำให้ ผกค. ทำงานลำบากขึ้น"

สำหรับมาตรการขั้นรุกทางการเมืองในระยะยาวต่อไปได้แก่ การจัดตั้งหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เพื่อใช้เป็นแนวกันชนต่อการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้แก่การจัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองหรือ หมู่บ้าน อพป. พันโทวีระศักดิ์ ล้อมวงษ์ ได้ให้ทัศนะต่อการจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. ว่า¹⁴

"โดยข้อเท็จจริงแล้ว เรา (ทหาร) ต้องการให้เป็นมาตรการสุดท้ายในการเสริมสร้างความมั่นคงในชนบทคือมีโครงการของหมู่บ้านที่แข็งแกร่งเหมาะสมและสามารถป้องกันตนเองได้ เพื่อสร้างความปลอดภัยอย่าง

¹³สัมภาษณ์ พันเอก ระวิ บุญดวง, หัวหน้าแผนกการเมือง กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3, 17 มีนาคม 2534

¹⁴สัมภาษณ์ พันโท วีระศักดิ์ ล้อมวงษ์, ผู้ช่วยหัวหน้าแผนกการเมือง กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3, 17 มีนาคม 2534

ถาวรขึ้นในหมู่บ้านที่อยู่ในเขตแทรกซึมของ ผกค. โดยราษฎรช่วยกันพัฒนา
ในเรื่องทำมาหากินที่เขาทำอยู่ให้ดีขึ้นชาวบ้านมีเงินมีรายได้อีก เขาก็จะ
ไม่หันไปเข้ากับฝ่ายตรงข้ามส่วนในเรื่องการป้องกันตนเองก็เป็นเรื่อง
ที่ทางราชการจะเข้าไปช่วยแนะนำฝึกฝนให้ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์อย่างมาก”

จากความมุ่งหมายของการจัดตั้งมวลชนพื้นฐานดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่ม
ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) และ หมู่บ้าน อพป. มีการเน้นเป้าหมายใน 2 ประเด็นคือ การ
รักษาความปลอดภัยความมั่นคงในหมู่บ้าน และการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีความเป็น
อยู่ที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ราษฎรไม่หันไปเข้าเป็นแนวร่วมให้กับ ผกค.
อีก ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน อ.รมน.ภาค 3 ได้จัดตั้งกลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติไปแล้วกว่า
190,000 คน และหมู่บ้าน อพป. จำนวน 1,738 หมู่บ้าน มีสมาชิกจำนวน 220,213 คน¹⁵

กอ.รมน.ภาค 3 กับการขยายงานด้านกิจการพลเรือน

จากสภาพการณ์และปัญหาภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3 และ กอ.
รมน.ภาค 3 ทำให้กองทัพบกและรัฐบาลต้องเร่งนำมาตราการด้านการเมืองนำการทหารมาใช้เพื่อ
ยุติปัญหาการแพร่ขยายตัวของ ผกค. นั้น งานด้านกิจการพลเรือนจึงได้รับการนำมาปฏิบัติอย่าง
กว้างขวาง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าภารกิจด้านงานกิจการพลเรือนของทหารนั้น ได้กำหนดนโยบายให้
สอดคล้องกับนโยบายการเมืองนำการทหารด้วยเช่นกันประเด็นที่น่าสนใจต่อมาก็คือ เหตุผลในการ
ขยายตัวของงานกิจการพลเรือนของทหารในพื้นที่รับผิดชอบของ กอ.รมน.ภาค 3 นั้น เป็นผลสะ
ท้อนมาจากเหตุผลด้านใดบ้าง เหตุผลที่น่าสนใจประการแรกได้แก่

¹⁵ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 14

1. ผลจากการประกาศใช้ "นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์" ที่ 66/2523 และ แผนรุกรทางการเมืองที่ 65/2525

กล่าวได้ว่าคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 และ 65/2525 นั้น มุ่งเน้นนโยบายการเมืองนำการทหารเพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ได้มีส่วนอย่างสำคัญในการ สนับสนุนความชอบธรรมของการนำเอางานกิจการพลเรือนมาใช้รวมทั้งการขยายตัวของงานด้านกิจการพลเรือนออกไปในพื้นที่รับผิดชอบ กองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 ก็เช่นกันย่อมได้รับผลของความชอบธรรมดังกล่าวด้วยทั้งนี้เพราะจากการเน้นการยุติปัญหาการสู้รบให้ได้โดยเร็ว นั้น ได้นำมาตรการการเมืองนำการทหารมาใช้ในขณะที่มาตราการด้านการปราบปรามด้วยกำลังทหารและอาวุธให้เป็นมาตรการประกอบ โดยจะต้องสร้างความชอบธรรม จัดความไม่เป็นธรรมทั้งหลายในสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ให้หมดไปทั้งนี้ส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ตำรวจ ทหาร และประชาชน จะต้องร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ดังนั้น คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีทั้งสองทำให้ทหารสามารถเข้ามามีบทบาท และเข้าไปดำเนินการในเรื่องของการพัฒนา การเมือง การส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างชอบธรรม และกว้างขวาง มีการจัดตั้งมวลชนขึ้นเพื่อเป็นแกนนำในการให้ความช่วยเหลือทหารที่จะปฏิบัติงานในพื้นที่ในหลายรูปแบบ ด้วยเหตุผลของ "ความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ" ดังกล่าว จึงเปิดโอกาสให้ทหารสามารถขยายงานด้านกิจการพลเรือนออกไปได้อย่างกว้างขวาง

สิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของงานกิจการพลเรือนของกองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 ก็คือ การขยายการจัดอัตรากำลังและการยกระดับของงานกิจการพลเรือนในส่วนหน่วยงานทั้งสองสูงขึ้น กล่าวคือ ได้มีการยกฐานะของงานกิจการพลเรือนจากความรับผิดชอบระดับแผนกขึ้นเป็นกอง โดยมีหัวหน้ากองกิจการพลเรือนเป็นผู้ควบคุมบังคับบัญชาภายในกองกิจการพลเรือนจะประกอบด้วยแผนกต่าง ๆ อาทิเช่น แผนกการเมือง แผนกงานมวลชน แผนกปฏิบัติการจิตวิทยาและช่วยเหลือประชาชน เป็นต้น นอกจากนั้นในปี 2532 กองทัพบกได้ประกาศ

จัดตั้งหน่วยงานขึ้นในกองทัพนาคต่าง ๆ คือ กองพลพัฒนาที่ 1-4 ซึ่งรับผิดชอบบังคับบัญชาเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพนาค นอกจากนั้นยังมีการขยายอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ และงบประมาณ เครื่องไม้เครื่องมือ ขึ้นอย่างมาก อาทิเช่น แผนกประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการจิตวิทยา (ปชส./ปจว.กกร.กอ.รมน.ภาค 3) มีอัตราจัดตั้งภายในศูนย์ปฏิบัติงาน ที่จังหวัดพิษณุโลกถึง 100 อัตรา แยกเป็น นายทหาร 23 นาย นายสิบ 60 นาย พลทหาร 4 นาย ลูกจ้าง 13 อัตรา แผนกมวลชนมีอัตรากำลังพลทั้งสิ้น 10 อัตรา แยกเป็น นายทหาร 5 อัตรา นายสิบ 3 นาย พลเรือน 2 นาย เป็นต้น¹⁶

การขยายตัวของงานกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3ดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อปี 2529 แล้ว ชี้ให้เห็นว่า กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้ความสำคัญแก่งานกิจการพลเรือนอย่างมาก นอกจากนั้นยังมีการขยายงานประชาสัมพันธ์ ในรูปของวิทยุกระจายเสียงประจำท้องถื่นหรือ วปด. ออกไปครอบคลุมทั้ง 17 จังหวัดที่รับผิดชอบในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทหาร ข้าราชการ กับประชาชน ซึ่งที่ผ่านมาได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี¹⁷

2. เหตุผลจากหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่น่าสนใจตามเหตุผลในข้อนี้ เป็นการตรีความจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 96 ที่ระบุไว้ว่า "รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของชาติกำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงครามเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อปราบปรามกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศ"

¹⁶ แผนกดำเนินงาน ปี 2534 ภารกิจการจัดของ กองกิจการพลเรือน กองทัพนาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3 (1 ตุลาคม 2533 - 30 กันยายน 2534), เอกสารเย็บเล่ม หน้า 19

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20

ดังนั้น บทบาทในการเข้าไปดำเนินการเพื่อการรักษาความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการนำเอาศักยภาพที่ทหารมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นกำลังพล งบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคง จึงเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าบทบาทที่กล่าวถึงในเรื่องของการรักษาความมั่นคงและการพัฒนาการรักษาผลประโยชน์ของชาติ จึงเป็นบทบาทที่กว้างขวางมาก และรวมเอาความหมายของงานด้านกิจการพลเรือนที่ทหารเข้าไปมีส่วนดำเนินการ ว่าเป็นการดำเนินงานเพื่อความมั่นคงทั้งสิ้นในด้านความร่วมมือที่จะดำเนินงานนั้นทหารได้ให้เหตุผลว่าในการที่ทหารต้องเข้าไปช่วยเหลือในเรื่องของการพัฒนาและงานด้านกิจการพลเรือนก็เนื่องมาจากทหารมีความพร้อม มีกำลังคน มีเครื่องมือเครื่องใช้มากมาย มีการบริหารงานที่เป็นระเบียบ ทำให้สามารถเข้าไปพัฒนาในส่วนที่พลเรือนทำไม่ได้หรือทำได้แต่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีปัญหาในเรื่องของความมั่นคงจากการคุกคามของคอมมิวนิสต์¹⁸

ซึ่งในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 ก็ได้มีการจัดตั้งกองพลพัฒนาที่ 3 ขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของภารกิจด้านการพัฒนาและงานกิจการพลเรือนที่เพิ่มขึ้น โดยตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี 2532 ซึ่งได้รวมเอางานด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคง การพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ และการประสานการพัฒนา กับฝ่ายพลเรือนต่าง ๆ ไปดำเนินการ¹⁹

จากเหตุผลทั้ง 2 ประการ ดังกล่าว จึงเป็นการอธิบายถึงการขยายตัวของงานด้านกิจการพลเรือนของทหารที่เข้าไปดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบของ กอ.รมน.ภาค 3 ได้อย่างกว้างขวางภายใต้เหตุผลของความมั่นคงของชาติ และการอ้างถึงหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งทหาร

¹⁸ กนลา สุขพานิช และสุจิต บุญบงการ, "ทหารกับการพัฒนาทางการเมือง," ยุทธโกษา 94. 31 (เมษายน 2529) หน้า 118

¹⁹ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 25

ได้ให้ เหตุผลของการเป็นไปมีบทบาทด้านการพัฒนาว่า ไม่ได้เป็นการเข้าไปก้าวก่ายหน้าที่ของฝ่ายผลเรียน ไม่ได้เป็นการทำงานที่นอกเหนือไปจากหน้าที่ของทหาร แต่เป็นการทำตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรง

โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึง เหตุผลของการขยายงานด้านกิจการผลเรียนของทหาร ภายใต้เหตุผลตามนโยบายที่ 66/2532 และ 65/2525 แล้วทำให้เห็นว่าภารกิจสำคัญต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมืองและการพัฒนาถูกกำหนดให้ กอ.รมน. เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบซึ่งได้กระจายไปยัง กอ.รมน.ภาค ด้วยทั้งในด้านงานมวลชนงานปฏิบัติการจิตวิทยาการสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตย การปราบปรามอิทธิพลในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งงานในลักษณะดังกล่าว เป็นงานที่เปิดโอกาสให้กับทหารได้เข้ามามีบทบาทในการจัดตั้งควบคุมและสั่งการ ได้โดยตรงซึ่งหลักการดังกล่าวอาจจะนำไปสู่ผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายพลเรือนในพื้นที่ ที่มองว่าทหารเข้าไปแสดงบทบาทเหนือฝ่ายพลเรือน ซึ่งมุ่งหวังผลต่อการสร้างจิตวิทยาเพื่อความมั่นคง ซึ่งบางครั้งได้ละเลยระเบียบแบบแผนของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคจนทำให้ฝ่ายพลเรือนต้องคอยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของฝ่ายทหารอยู่บ่อยครั้ง

การดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3

การดำเนินงานด้านการเมือง

เพื่อให้การดำเนินงาน ด้านการเมืองเพื่อเร่งรัดการพัฒนา ประชาธิปไตย ตามนโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน. และ กอ.รมน.ภาค 3 ได้นำเอาหลักการตามนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วนที่จะมีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายในข้อ 1 ข้อ 3 ข้อ 4 และ ข้อ 5 อันได้แก่ การอบรมและจัดตั้งมวลชนประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ ให้ได้รับการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ประชาธิปไตย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย วิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้

และมีส่วนร่วมในกลไกและกระบวนการปกครองตนเองในท้องถิ่น ตลอดจนปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือพึ่งตนเอง ปรับปรุงคุณภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นให้มีระดับความเป็นอยู่ของชีวิตที่ดีขึ้น

สำหรับรายละเอียดการดำเนินการด้านการเมืองของ กอ.รมน.ภาค 3 ตามนโยบายกิจการพลเรือนนั้น มีการดำเนินการอบรมและจัดตั้งมวลชน การพัฒนาอุตสาหกรรมทางการเมืองในส่วนกำลังพลของทหารเอง ส่วนราชการ และประชาชนในหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งนี้ พ.อ. วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์ ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้อธิบายในรายละเอียดว่า

"กอ.รมน.ภาค 3 ได้ยึดถือแนวทางตามแผนยุทธศาสตร์การเมืองตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้นโยบายของรัฐบาลบรรลุตามเป้าหมาย อย่างไรก็ดี นโยบายที่เน้นในเรื่องการปลูกฝังอุตสาหกรรมทางการเมืองให้กับกำลังพลและส่วนราชการต่าง ๆ นั้น กอ.รมน.ภาค 3 ได้จัดให้มีอยู่เป็นประจำเช่น การอบรมวิทยากร ทสปช. ทั้งประเภทคุ้มครองและพัฒนาอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการหมู่บ้าน อพป. การอบรมติดตามประเมินผลโครงการหมู่บ้าน ปชต. เป็นต้น ทาง กอ.รมน.ภาค 3 จะประสานไปยัง กอ.รมน.จังหวัดต่าง ๆ เชิญเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนผู้รับผิดชอบมาประชุมสัมมนา ทบทวนการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองใหม่ ๆ โดยเน้นการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการอบรม ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับการอบรมสัมมนาแล้วก็จะได้รับแนวทางและความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ ทั้งในส่วนของผู้เข้าอบรมเอง และสามารถนำกลับไปเสริมการอบรมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย"²⁰

²⁰ สัมภาษณ์ วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์, พ.อ., ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3,

ในทัศนะทางผู้วิจัย ประเด็นคำถามที่น่าสนใจก็คือ ผลของการมีและชวยยชอบเขต นโยบายด้านก่อนการผลเรือนของทหารในท้องถิ่นก่อให้เกิดภาพของความสัมพันธ์กับฝ่ายผลเรือนในพื้นที่อย่างไร

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าบทบาทของทหารที่มุ่งในเรื่องของการเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาเพื่อความมั่นคงตามนโยบายด้านกิจการผลเรือนทั้งทางด้านการเมือง และการพัฒนาชนบทนั้น อาจก่อให้เกิดทัศนคติของการมองบทบาทของทหารในลักษณะการแข่งขันกับฝ่ายผลเรือนทั้งนี้มองจากความได้เปรียบด้านต่าง ๆ ของทหารไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ กำลังคน และการบังคับบัญชาที่ใช้ไปในการดำเนินงานดังกล่าวนอกจากนั้นการเข้าไปดำเนินงานในพื้นที่ของทหารมีลักษณะการเข้าไปชั่วคราวเมื่อได้จัดตั้งหรือปฏิบัติงานต่าง ๆ ในการพัฒนาแล้วก็จะถอนตัวออกไปและส่งมอบภารกิจเหล่านั้นให้กับหน่วยผลเรือนในพื้นที่รับผิดชอบต่อไปหากมีปัญหาเกิดขึ้นในภายหลังก็ต้องเป็นหน้าที่ของฝ่ายผลเรือนจะต้องไปแก้ไขเอาเองด้วยทรัพยากรอันจำกัดในภายหลังลักษณะเช่นนี้ทำให้เป็นปัญหาประการหนึ่งของการบริหารงานราชการในส่วนภูมิภาคที่เกิดความซ้ำซ้อนปัญหาที่มักจะพบระหว่างผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ก็คือ ความรู้ว่าทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับงานที่ฝ่ายผลเรือนทำมากเกินไป โดยเฉพาะงานพัฒนาซึ่งควรจะเป็นของผลเรือน แต่เมื่อทางฝ่ายทหารนำข้ออ้างของความมั่นคง และหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญใช้ก็ทำให้ฝ่ายผลเรือนไม่อาจปฏิเสธได้

ในส่วนของการดำเนินงานด้านการเมืองตามนโยบายกิจการผลเรือนที่น่าสนใจอันหนึ่งก็คือ การดำเนินการพัฒนาด้านจิตใจและการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแก่เยาวชนในเรื่องดังกล่าว พ.อ. วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์ ผอ. กองกิจการผลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้คำชี้แจงอธิบายว่า

"การดำเนินการตามนโยบายในข้อนี้ทาง กอ.รมน.ภาค 3 ดำเนินการประสานดำเนินงานกับ กอ.รมน. จังหวัด จัดให้มีการอบรมและจัดตั้งมวลชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ร่วมไปกับผู้ที่มีอายุเกินกว่านี้ในหลักสูตรโครงการหลัก ๆ เช่น ทสปช. อพป. กนช. เพราะที่ผ่านมาจาก

เราได้จำกัดว่าในการอบรมมวลชนนั้น จะต้องเป็นผู้ใหญ่เท่านั้น เราเปิดกว้างสำหรับประชาชนเยาวชนในหมู่บ้าน ตำบล ที่มีความสนใจก็สามารถเข้าอบรมได้ทำให้มีคนที่เข้าอบรมมีอายุตั้งแต่ 15 ปี จนถึง 40 กว่าปี ส่วนการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนในสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับแผนดำเนินงานของแต่ละ กอ.รมน.จังหวัด ที่สามารถจะดำเนินการได้โดยทาง กอ.รมน.ภาค 3 ให้การสนับสนุนวิทยากรตามที่ร้องขอ"²¹

นอกจากนั้น กอ.รมน.ภาค 3 ยังมีโครงการเสริมในส่วนที่เกี่ยวกับการอบรมปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองและการดำเนินการทางการเมืองอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีก ซึ่งได้รับการอธิบายเพิ่มเติมจาก พ.อ. วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์ ผอ.กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ว่า

"โครงการอบรมเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองที่ กอ.รมน.ภาค 3 จัดให้มีขึ้นนอกเหนือไปจากหลักสูตรหลักแล้ว ยังมีโครงการ ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย (ส่วนภูมิภาค) ในพื้นที่รับผิดชอบ 17 จังหวัด หมุนเวียนกันไป โดยได้ดำเนินการในกลุ่มเป้าหมายข้าราชการในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น นักเรียน เยาวชน และประชาชนทั่วไปปีละ 5-7 รุ่น ๆ ละ 100 คน อันนี้ขึ้นอยู่กับแผนงานของแต่ละจังหวัดที่จะเสนอความต้องการมายัง กอ.รมน.ภาค 3 ... นอกจากนั้นการเร่งรัดพัฒนาประชาธิปไตยในรูปแบบอื่นที่ กอ.รมน.ภาค 3 ได้ดำเนินการคือ การปฏิบัติภารกิจทางจิตวิทยาช่วยเหลือประชาชนและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีความ

²¹ สัมภาษณ์ วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์, พ.อ., 21 มีนาคม 2534

เชื่อถือศรัทธาและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ที่มีอยู่เช่น สถานีวิทยุในท้องถิ่น (วปถ.) ชุดข่าวสารเคลื่อนที่นอกจากนั้น ยังมีการจัดตู้รับคำร้องเรียนหรือข้อคิดเห็นจากประชาชนขึ้น คือ ตู้ ป.ณ. 115 อันจะทำให้ได้รับความคิดเห็น ความต้องการของประชาชนได้กว้างขวางขึ้น"²²

นอกจากนั้น สำหรับโครงการอบรมและจัดตั้งมวลชนที่สำคัญที่ กอ.รมน. รับผิดชอบ ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ตามนโยบายกิจการพลเรือน ได้แก่

1. โครงการอบรมและจัดตั้งราษฎรไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.)

เป็นการจัดตั้งมวลชนรูปหนึ่ง กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบมวลชนประชาธิปไตยที่มีการอบรม และจัดตั้งเป็นรูปแบบแรกของทางราชการทหาร เพื่อให้เป็นมวลชนที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการทหารและพลเรือน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวม ทั้งนี้การดำเนินการอบรม และจัดตั้งเน้นในลักษณะของการฝึกฝนให้ราษฎรมีขีดความสามารถในการป้องกันรักษาหมู่บ้าน จึงมีการฝึกคล้ายคลึงแบบแผนการฝึกทางการทหารและมีการสอดแทรกความรู้ด้านการเมืองการปกครอง การพัฒนาจิตใจและการพัฒนาชุมชน นับตั้งแต่ปี 2522-2533 มีการอบรม ทสปช. ในเขต กอ.รมน.ภาค 3 แล้ว จำนวน 198,897 คน²³

²²สัมภาษณ์ วัฑฒัน สุขสวัสดิ์, พ.อ., ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3, 21 มีนาคม 2534

²³เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 28

2. โครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)

ลักษณะการดำเนินการคล้ายกับหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน (ปชด.)

เพียงแต่เป็นหมู่บ้านที่อาจจะไม่ได้อยู่ใกล้แนวชายแดน แต่มีปัญหาด้านความมั่นคงมาแต่เดิมหรือคาดว่าจะ เป็นหมู่บ้านที่ฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สามารถเข้าไปมีอิทธิพลได้ จึงเข้าไปดำเนินการจัดระบบหมู่บ้านให้มีความมั่นคงในทุก ๆ ด้าน โดยเน้นการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยมีหลักการของการอาสา ร่วมแรงร่วมใจกันของราษฎรในการดำเนินงาน เช่น การรักษาความปลอดภัยซึ่งราษฎรอาสาเข้ามาฝึกฝน และได้รับแจกอาวุธไว้ป้องกันหมู่บ้าน การฝึกฝนด้านการพัฒนาอาชีพและการเกษตร (พก.) การจัดการบริหารการปกครองหมู่บ้าน ในรูปของคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน ที่ราษฎรหมุนเวียนกันเข้ามาปฏิบัติงานและมาจากการเลือกตั้งของราษฎร ในหมู่บ้านนั้นเองนอกจากนี้ทางราชการยังให้การสนับสนุนกิจกรรม การบริหารงานของหมู่บ้านด้วยการให้การอุดหนุนเงินเป็น ประจำทุกปี เพื่อให้คณะกรรมการกลางและราษฎรได้ร่วมกันนำไปจัดทำโครงการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของหมู่บ้านตามความเหมาะสม ด้วยความสมัครใจและเป็นความต้องการของหมู่บ้านเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ในท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ทางหนึ่งนับตั้งแต่ปี 2520 จนถึงปัจจุบันมีการอบรมและประกาศจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. ในพื้นที่ กอ.รมน.ภาค 3 แล้ว จำนวน 1,738 หมู่บ้านมีราษฎรที่ได้รับการอบรม จำนวน 220,231 คน²⁴

3. โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.)

เป็นโครงการอบรมและจัดตั้งมวลชนอีกประเภทหนึ่ง โดยมีเป้าหมายรวบรวมกำลังพลทหารที่ปลดประจำการแล้ว ซึ่งมีอยู่กระจัดกระจายทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก ให้สามารถนำพลังมวลชนดังกล่าวมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ และเป็นกำลังสำรองของทาง

²⁴ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 29

ราชการเมื่อมีความจำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากทหารที่ปลดประจำการแล้วเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็น
 อย่างดี และได้รับการอบรมเพิ่มเติมในเรื่องของการพัฒนาอาชีพและงานฝีมือต่าง ๆ ลักษณะการ
 ดำเนินงานของกองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติจะเน้นในเรื่องการเมืองการปกครองและการพัฒนา
 ด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสนับสนุนที่น่าสนใจคือกิจกรรม "ศาลาประชาธิปไตย" ที่มุ่ง
 ให้เป็นศูนย์กลางการดำเนินการทางการเมืองและกิจกรรมทางสังคมของหมู่บ้านปัจจุบันมีการจัดตั้ง
 แล้วจำนวน 60 หมู่บ้าน มีสมาชิก กนช. จำนวน 128,140 คน ในพื้นที่ของ กอ.รมน.ภาค 3²⁵

4. โครงการอบรมปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง

โดยดำเนินการให้การศึกษาอบรมแก่ข้าราชการฝ่ายพลเรือน ตำรวจ อาสา
 สัมครและประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่
 66/2523 และ 65/2525 ตลอดจนเน้นการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
 อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โครงการในลักษณะดังกล่าวที่ กอ.รมน.ภาค 3 ดำเนินการที่ผ่าน
 มาและอยู่ในระหว่างการดำเนินการคือโครงการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย (ส่วนภูมิภาค)
 ในพื้นที่รับผิดชอบ 17 จังหวัดหมุนเวียนกันไป ปีละ 5-7 รุ่น ๆ ละ 100 คน²⁶

5. โครงการหน่วยสันติมิตร

หน่วยสันติมิตรเป็นหน่วยทหารขนาดเล็กที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร
 และพลเรือน เป็นชุดเคลื่อนที่เร็วที่เข้าไปปฏิบัติการด้านจิตวิทยาช่วยเหลือประชาชนและหาข่าวโดย
 แบ่งงานออกเป็นชุดย่อย ๆ ได้แก่ ชุดสำรวจความต้องการของประชาชน ชุดช่วยเหลือประชาชน

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30

²⁶ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพบกที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2533, หน้า 32

ชุดการเมือง ชุดปฏิบัติการจิตวิทยาและบรรเทิง และชุดรักษาความปลอดภัย ภารกิจหลักของหน่วยสันติมิตร คือทำลายโครงสร้างทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ด้วยการขจัดเงื่อนโซ่สงครามในพื้นที่เป้าหมายเข้าไปปฏิบัติการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทำการศึกษาสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ในขณะเดียวกันก็จะทำหน้าที่หาข่าวที่เป็นประโยชน์ รายงานต่อหน่วยดำเนินการด้านการข่าวเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนด้วยในปัจจุบันกองทัพภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยสันติมิตรเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมีหน่วยสันติมิตรจำนวน 34 หน่วยปฏิบัติงานอยู่ในเขตรับผิดชอบของ กอ.รมน.ภาค 3 ตอนบน²⁷

จะเห็นได้ว่าโครงการต่าง ๆ ที่ กอ.รมน.ภาค 3 ได้ดำเนินการอยู่ขณะนี้เป็นการสะท้อนถึงการดำเนินงานตามนโยบายกิจการพลเรือน ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับนโยบายหลัก อันได้แก่ นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ที่ 66/2523 และ แผนรุกทางการเมืองที่ 65/2525 เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศของทหาร และมีเป้าหมายให้ฝ่ายพลเรือนและประชาชนให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของทหารในการรักษาความมั่นคงและการพัฒนา

การดำเนินการด้านการพัฒนา

แนวทางการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาชนบทโดยใช้กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนการปฏิบัติการทางทหาร เพื่อให้ชุมชนในชนบทสามารถพัฒนา ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33

สามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนป้องกันประเทศซึ่ง กอ.รมน. ได้แบ่งพื้นที่ดำเนินการออกเป็น 2 ประเภทคือ พื้นที่เพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดน และพื้นที่เพื่อความมั่นคงภายใน

สำหรับแนวทาง และเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงในเขตรับผิดชอบของ กอ.รมน.ภาค 3 นั้น พันเอก วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์ ผอ.กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ได้ให้รายละเอียดว่า

"การพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาประเทศ โดยได้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านปชต. ซึ่งมีทั้ง ปชต. ไทย-ลาว และ ปชต. ไทย-พม่า ปัจจุบันมีอยู่ 122 หมู่บ้าน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านดังกล่าวให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การปกครองสามารถป้องกันตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยเน้นให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนมีความรักและหวงแหนผืนแผ่นดินประเทศชาติ นอกจากนี้ยังมีการก่อสร้างเส้นทางคมนาคมเพื่อความมั่นคง เพื่อผลทางด้านความมั่นคง และ เศรษฐกิจของราษฎร ซึ่งที่ผ่านมาตั้งแต่ ปี 2520-2531 ได้ก่อสร้างไปแล้วจำนวน 20 เส้นทาง"²⁸

ส่วนการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงภายใน ได้ดำเนินการด้วยโครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ ซึ่งมีภารกิจที่ กอ.รมน.ภาค 3 ดำเนินการอยู่หลายโครงการซึ่งได้รับรายละเอียดจาก พ.อ. วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์ ผอ.กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 ว่า

²⁸ สัมภาษณ์ วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์, พ.อ., ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3,

"โครงการหลัก ๆ ของการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงก็ได้แก่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ มุ่งที่จะเข้าไปดำเนินการพัฒนาสภาพชนบทให้ดีขึ้นสามารถช่วยเหลือให้ประชาชนที่ยากจนในชนบทสามารถช่วยเหลือตนเอง ได้งานส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องของการพัฒนาด้านการเกษตรการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรและการอุปโภคบริโภค การส่งเสริมการประมง การฝึกอาชีพให้กับราษฎรขณะนี้มีโครงการที่ กอ.รมน.ภาค 3 รับผิดชอบอยู่กว่า 100 โครงการ โครงการใหญ่ ๆ ได้แก่โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงลุ่มน้ำน่าน ที่จังหวัดน่าน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก จังหวัดเพชรบูรณ์โครงการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ จังหวัดเชียงใหม่ โครงการพัฒนาตามพระราชดำริศูนย์ในสอยปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น ส่วนการฝึกอาชีพ การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำก็มี ดำเนินการอยู่ในหลายพื้นที่... นอกจากนั้นยังมีโครงการเกี่ยวกับการก่อสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงไปสู่หมู่บ้านที่ถูกรังแก ส่วนการพัฒนาเพื่อความมั่นคงอื่น ๆ ได้แก่การดำเนินการเฉพาะด้านในหมู่บ้าน ปชต. หมู่บ้าน อพป. นอกเหนือจากการดำเนินการด้านมวลชน"²⁹

จะเห็นได้ว่าทั้งโครงการด้านการเมืองและการพัฒนาที่ กอ.รมน.ภาค 3 นำไปดำเนินการในพื้นที่ รวมถึง กอ.รมน. จังหวัดด้วยนั้น เป็นการสะท้อนถึงการดำเนินการตามนโยบายกิจการพลเรือนซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายหลักที่ 66/2523 และ 65/2525 ที่มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น

²⁹ สัมภาษณ์ วิวัฒน์ สุขสวัสดิ์, พ.อ., ผู้อำนวยการกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3,

การบริหารและโครงสร้างด้านกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3

การดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของกองทัพภาคที่ 3 นั้นเมื่อพิจารณาถึงหน่วยที่รับผิดชอบแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ³⁰

1. ส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพบก
2. ส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 3

ในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพภาคที่ 3 เป็นการปฏิบัติในฐานะที่เป็นหน่วยที่ขึ้นตรงต่อกองทัพบกที่นำไปปฏิบัติในพื้นที่รับผิดชอบซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบทางกองกิจการพลเรือนกองทัพภาคที่ 3 หรือ กกร.ทภ.3 โดยเน้นการดำเนินงานกิจการพลเรือนเพื่อพัฒนาหน่วยหรือกำลังพลในหน่วย³¹ เพื่อเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติการทางการทหารของกองทัพภาคที่ 3 สำหรับส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของ กอ.รมน.ภาค 3 นั้น อยู่ในความรับผิดชอบของ กองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 โดยเน้นการดำเนินการด้านกิจการพลเรือนต่อกลุ่มเป้าหมายนอกเหนือกำลังพลของหน่วยทหาร ได้แก่ ประชาชน ชีวราชการฝ่ายพลเรือน ตำรวจและหน่วยกำลังกึ่งพลเรือนทหาร หากแต่ขึ้นการบังคับบัญชาร่วมต่อแม่ทัพภาคที่ 3 ในฐานะผู้อำนวยการป้องกันการกระทำ อันเป็นคอมมิวนิสต์ ภาค 3 หรือ ผอ.ปค.ภาค 3 ด้วย³²

ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสังเกตว่าการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนทั้งของกองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 นั้นมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมากทั้งในด้านการดำเนินการตามนโยบายหลักนโยบายกองทัพ และรวมทั้งนโยบายของแม่ทัพภาคที่ 3 เอง รวมถึงด้านกำลังพล เครื่องมือ

³⁰ เอกสารบรรยายสรุปของกองทัพภาคที่ 3/กอ.รมน.ภาค 3, 2633, หน้า 31

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

³² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

เครื่องใช้สถานที่แสดงให้เห็นว่ากองทัพภาคได้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กอ.รมน. ภาค 3 อยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนด้านกำลังพลและเครื่องมือต่าง ๆ

โดยที่ลักษณะงานกิจการพลเรือนของกองทัพภาคที่ 3 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองกิจการพลเรือน กองทัพภาคที่ 3 นั้น เน้นการปฏิบัติงานด้านการเมืองในหน่วยทหารหรือกำลังพลในกองทัพเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติด้านจิตวิทยาทั้งปวงที่จำเป็นต่อการสนับสนุนการปฏิบัติทางการทหารการกำกันและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการฝึกและศึกษาด้านกิจการพลเรือนงานการเมืองในหน่วยทหารและการปฏิบัติการจิตวิทยา การประชาสัมพันธ์³³

สำหรับงานกิจการพลเรือนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองกิจการพลเรือน กอ.รมน. ภาค 3 นั้น เน้นการปฏิบัติงานด้านกิจการพลเรือนต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีใช้กำลังพลทหารโดยตรง ได้แก่ งานด้านการเมือง การพัฒนา การปฏิบัติการจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์ ผ่านกลุ่มมวลชน ประชาธิปไตยที่ กอ.รมน.ภาค 3 มีส่วนในการอบรมและจัดตั้งในพื้นที่รับผิดชอบ เช่น ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) กลุ่มราษฎรหมู่บ้าน อพป. กองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ (กนช.) ข้าราชการพลเรือน ตำรวจ มวลชนกึ่งทหาร และประชาชนทั่วไป³⁴

ดังนั้น การศึกษาที่จะทำการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจต่อการดำเนินงานของ กอ.รมน.ภาค 3 เป็นสำคัญ เนื่องจากมีเป้าหมายต่อกลุ่มประชาชนกว้างขวางมากกว่าในส่วนที่ดำเนินการโดยกองทัพภาคที่ 3 และจะส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยตรงมากกว่า

³³ แผนการดำเนินงานปี 2534, ภารกิจการจัดของกองกิจการพลเรือน กองทัพภาคที่ 3/ กอ.รมน.ภาค 3 (1 ตุลาคม 2533 - 30 กันยายน 2534) เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, หน้า 11

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

สำหรับโครงสร้างการบริหารงานของกองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 สามารถ
สรุปได้ดังนี้

กองกิจการพลเรือน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 3 (กกร.กอ.
รมน.ภาค 3)

ภารกิจ

ดำเนินการสนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุขควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ การป้องกันการก่อการร้ายทุกรูปแบบด้วย
มาตรการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพรวมทั้งการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาชาวเขา
ชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ และการกำจัดการปลุกผีเสผิตติ

การจัด³⁵

ประกอบด้วยแผนการและศูนย์ดำเนินการจำนวน 5 แผนก 4 ศูนย์ได้แก่

1. สำนักงาน ประกอบด้วยสำนักผู้บังคับบัญชา ส่วนธุรการ ส่วนกำลัง
พลและส่วนการส่งกำลังบำรุง ดำเนินงานด้านธุรการของหน่วยและควบคุมการส่งกำลังบำรุงให้กับ
กำลังพลของหน่วย

2. แผนกกิจการพลเรือน ประกอบด้วย ส่วนปฏิบัติการกิจการพลเรือน
ส่วนขจัดเงื่อนไขสังคม ส่วนโครงการกำจัดผีเสผิตติ ทภ.3 และส่วนกฎหมายซึ่งเป็นส่วนประสาน
งานดำเนินงานแก้ไขปัญหาโดยการประสานงานกับส่วนราชการฝ่ายพลเรือนหาแนวทางแก้ไขปัญหา
ที่เป็นเงื่อน ไขสังคม เพื่อรายงานให้ ทภ.3/กอ.รมน.ภาค 3 ทราบ การส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่
ที่รับผิดชอบเลิกปลุกผีเสผิตติ พัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ สภาพชุมชนของราษฎรให้ดีขึ้น

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-24

3. แผนพัฒนาเพื่อความมั่นคงตามพระราชดำริ (พมพ.กกร.กอ.รมน.

ภาค 3) ประกอบด้วย ส่วนงานพัฒนาเพื่อความมั่นคงฯ และเส้นทางเพื่อความมั่นคงฯ (พมพ.) ส่วนงานพระราชดำริ ส่วนงานหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน (ปชต.) ภารกิจคือ อำนวยการประสานงานตามโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริ การสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคง เพื่อให้บรรลุผลของการพัฒนา

4. แผนการเมือง ประกอบด้วย ส่วนราชการ ส่วนแผน/โครงการ

ส่วนปฏิบัติการและส่วนงบประมาณภารกิจคือ อำนวยการประสานงานกำกับดูแล ในการดำเนินการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองต่อกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ตามนโยบายของกองกิจการพลเรือน กอ.รมน.ภาค 3 โดยยึดถือนโยบาย คำสั่ง สร.ที่ 66/2523 และ 65/2525 เน้นการถ่ายทอดให้ความรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อความมั่นคงของชาติ

5. แผนกมวลชน ประกอบด้วย ส่วนควบคุมงานกองทัพเพื่อความมั่นคง

ของชาติ (กนช.) และ ส่วนควบคุมงานไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) ภารกิจ คือ รับผิดชอบดำเนินการประสานงานและกำกับดูแล การดำเนินการตามโครงการ กนช. และ ทสปช. ในเขตพื้นที่ของ กอ.รมน.ภาค 3 โดยมีศูนย์ ทสปช. และ ศูนย์ กนช. ดำเนินการ

6. ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้

(ศปม.กอ.รมน.ภาค 3) ประกอบด้วย งานการข่าว/ประเมินผล งานปฏิบัติการพิเศษ งานการเผยแพร่และงานพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่า ภารกิจ คือรับผิดชอบในการอำนวยการ ควบคุม ประสานงาน กำกับดูแลประเมินผลการป้องกันและปราบปรามการปลูกต้นไม้เพื่อเสริมธรรมชาติ ให้การสนับสนุนกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ยานพาหนะแก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ การประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติการจิตวิทยาด้วย

7. ศูนย์ปฏิบัติการจิตวิทยา ประชาสัมพันธ์ (ปจว./ปชส.กกร.กอ.รมน.

ภาค 3) ประกอบด้วย ส่วนธุรการ ชุดเฉพาะกิจ ชุดเจาะบ่อบาดาล ชุดตรวจคัดทางปฏิบัติการจิตวิทยา ศูนย์ผลิตรายการและข่าวสาร ส่วนควบคุมชุดสันติมิตร (สทม.) ชุดข่าวสารเคลื่อนที่ (ขสท.) ภารกิจคือ ควบคุมอำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแลการประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติการทางด้านจิตวิทยาตามแผนงานต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ของ กอ.รมน.ภาค 3 ส่งเสริมการพัฒนาตาม โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ สร้างความเชื่อมั่นศรัทธา และความร่วมมือจากประชาชนและส่วนราชการต่าง ๆ ในการดำเนินการป้องกันและพัฒนาประเทศ

8. ศูนย์ปฏิบัติการโครงการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (ศอพบ.

กอ.รมน.ภาค 3) ประกอบด้วย แผนธุรการ แผนกสนับสนุน แผนกประชาสัมพันธ์ แผนการศึกษา ความปลอดภัย แผนกพัฒนา/บริการ ภารกิจคือ ปฏิบัติตามแผนและนโยบายของ ศอพบ.กอ.รมน. ให้ ข้อเสนอแนะ และคำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ผอ.ปค.) ภาค 3 เกี่ยวกับการฝึกอบรมและการปฏิบัติในเรื่องการพัฒนา/บริการ และการรักษาความปลอดภัยในชนบท ตลอดจนอำนวยการประสานงานและกำกับดูแลเกี่ยวกับการฝึกอบรมราษฎรในชนบท

9. ศูนย์อำนวยการประสานงานการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาชาวเขา

(ศอ.ชช.กอ.รมน.ภาค 3) ประกอบด้วย ฝ่ายธุรการ ฝ่ายรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนประสานงานแผน/โครงการ ฝ่ายติดตามและประเมินผล ฝ่ายปฏิบัติการพิเศษและชุดปฏิบัติการพิเศษ ภารกิจคือปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบจากคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด ปฏิบัติภารกิจที่แก้ไขปัญหาวชาวเขา และการปลูกพืชเสพติดตามที่จังหวัดร้องขอศึกษาข้อเท็จจริงปัญหาอุปสรรค เสนอแนะแผนและโครงการและแนวทางแก้ไข ปัญหา ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของส่วนราชการต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติ

ส่วนงานกิจการพลเรือนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองกิจการพลเรือนกองทัพภาคที่ 3 (กกร.ทพ. 3) นั้น ก็มีหลักการคล้ายคลึงกับงานด้านกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 โดย

รับผิดชอบงานด้านกิจการพลเรือนดำเนินงานทางด้านการเมือง ในหน่วยทหารและปฏิบัติการจิตวิทยา ต่อการสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหาร รวมทั้งงานด้านการประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบการฝึกอบรมแก่หน่วยต่าง ๆ ในกองทัพภาคที่ 3 ในด้านกิจกรรมพลเรือน งานการเมือง และจิตวิทยา โดยมีกองกิจการพลเรือนเป็นผู้รับผิดชอบ ประกอบด้วย แผนกธุรการ แผนกกิจการพลเรือน แผนกปฏิบัติการจิตวิทยา และแผนกประชาสัมพันธ์ มีภารกิจสรุปได้คือ อำนวยความสะดวก ประสานงานวางแผนเสนอ นโยบาย และดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติการด้านกิจการพลเรือนโดยฝ่ายทหาร การปฏิบัติการด้านกิจการพลเรือนร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนด้านการปฏิบัติการจิตวิทยาการช่วยเหลือประชาชน การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของหน่วยและโครงการต่าง ๆ ที่ร่วมกับฝ่ายพลเรือน

ประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของงานกิจการพลเรือนที่ดำเนินการโดยกองกิจการพลเรือนของกองทัพภาคที่ 3 ก็คือ แม้ว่าในปัจจุบันสถานการณ์สู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เบาบางลงแล้ว แต่ก็ถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญมาก และจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนงานของกองทัพ และกองทัพภาค โดยไม่จำเป็นต้องเป็นงานต่อสู้และเอาชนะคอมมิวนิสต์ของ กอ.รมน.ภาค 3 ดังนั้นแม้ว่าภัยคุกคามจาก ผกค. ได้หมดไป แต่งานด้านกิจการพลเรือนของกองทัพก็ยังมีอยู่ เพราะเป็นหน่วยที่รับผิดชอบในการสร้างความสนับสนุนงานของกองทัพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความมั่นคง เรื่องการป้องกันประเทศ หรืองานใด ๆ ก็ตาม

การดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของ กอ.รมน. จังหวัดน่าน

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน (กอ.รมน.จว.น.น.) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2513 ตามพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 พระราชบัญญัติ ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512 และได้พัฒนาไปตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายหลัง เช่น พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 ประกอบกับคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2519

รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดน่านรวม 8 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ³⁶

การดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนของ กอ.รมน. จังหวัดน่าน ก็ได้ยึดถือตามนโยบาย กิจการพลเรือนของ กอ.รมน. และ กอ.รมน.ภาค 3 และนำเอานโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่โดยทั่วไปสำหรับรายละเอียดการดำเนินงานด้านกิจการพลเรือนในพื้นที่รับผิดชอบ ได้รับคำอธิบายจาก พันเอกพวงสา สายสะอาด รองผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (รอง ผอ.ปค.จว.) จังหวัดน่านว่า

"ในอดีตที่ผ่านมาจังหวัดน่านมีปัญหาด้านความมั่นคงมาก และสภาพโดยทั่วไปยังล้าหลังระดับความเป็นอยู่ของประชาชนก็ยังคงจนยังขาดบริการจากรัฐอีกมาก ทำให้ ผกค. เข้ามามีอิทธิพลได้ง่าย ซึ่งเราต้องเสียเวลาในการปราบปรามอยู่นานจึงค่อยสงบตั้งนั้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือราษฎรทางราชการจึงทุ่มเทความช่วยเหลือเข้าไปอย่างมาก ในช่วงปี 2520 เป็นต้นมาโดยตอนแรกเป็นการเข้าไปช่วยจัดสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่กระจัดกระจายเพราะหลบหนี ผกค. ให้เข้ามาอยู่เป็นหลักแหล่ง ตอนแรกก็ใช้หน่วยของ กรป. เข้าไปช่วยพัฒนาให้ หน่วยพลเรือนยังเข้าไปได้ลำบากเพราะยังไม่ค่อยปลอดภัย ช่วงหลังปี 23 การช่วยเหลือของทางราชการก็ดีขึ้น สะดวกขึ้นพวกที่เคยเป็นแนวร่วมก็หันมาให้การยอมรับทางราชการมากขึ้นจนกระทั่งมีการนำเอานโยบาย 66 และ 65 มาใช้เราก็พยายามชี้ให้เห็นว่าเรามีความจริงใจมีความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือพวกเขา ตอนหลัง ๆ ก็มีการเข้าไปอบรม

³⁶แผนการดำเนินงาน ภารกิจหลักและการจัด กอ.รมน.จว.น.น. ประจำปี 2532, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, หน้า 6

จัดตั้งมวลชนต่าง ๆ และการพัฒนาตามแผนงานการพัฒนาเพื่อความมั่นคงท่ามกลางสายฝน และความมั่นคงภายใน มีการตัดถนนหนทางให้ซึ่งทางเรามองเห็นว่าเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องเข้าไปช่วย ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและให้ความสำคัญกับการดำเนินการด้าน ปฏิบัติการจิตวิทยาช่วยเหลือประชาชน และพัฒนาเสริมสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและ เน้นให้ชาวบ้านหันมาให้การยอมรับและสนับสนุนการดำเนินงานของทางราชการ อันนี้ทางเราได้ดำเนินการตามแนวทางกิจการพลเรือนของหน่วยหลัก และ กอ.รมน.ภาค 3 และคงจะมีการขยายการให้ความช่วยเหลือออกไปให้มากยิ่งขึ้น"³⁷

ในทัศนะเกี่ยวกับความสอดคล้องของนโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.จังหวัดน่าน ที่ได้ยึดถือตามนโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 ต่อแนวความคิดการพัฒนาทางการเมืองและการมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น พันเอกพจนา สายสะอาด รอง ผอ.ปต. จังหวัดน่าน ได้ให้ทัศนะว่า

"... พูดอย่างกว้าง ๆ แล้วนโยบาย กร. ที่ดำเนินการโดยทหารก็อาจจะใกล้เคียงกับของพลเรือน แต่มีพื้นฐานเพื่อสร้างความมั่นคงเป็นหลัก และมีความคล่องตัวกว่าในส่วนที่พลเรือนอาจจะดำเนินการไม่ได้ แต่เราก็ต้องอาศัยความร่วมมือกับฝ่ายพลเรือนในพื้นที่ในเรื่องข้อมูล การ

³⁷สัมภาษณ์ พจนา สายสะอาด, พ.อ., รองผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์จังหวัดน่าน, 28 มีนาคม 2534

เตรียมคน การอบรมและจัดตั้งมวลชน การนำการเคลื่อนไหวและการติดตามผล ซึ่งเราก็ประสานงานกัน ... ในเรื่องการดำเนินงานด้านการเมืองหลายคนอาจจะมองว่าทหารไปสอนเรื่องการเมืองหรือทหารไปสอนเรื่องประชาธิปไตยให้ชาวบ้านได้อย่างไรทหารไปชุดสระน้ำให้ชาวบ้านหรือ อันนี้บางอย่างเราทำได้ก็ทำ แต่ส่วนมากเราอาศัยฝ่ายพลเรือนในพื้นที่ค่อนข้างมาก ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว ทุกฝ่ายก็ทำงานภายใต้นโยบายหลักของรัฐบาลเหมือนกัน ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนี้ ทั้งนี้เมื่อผลของการพัฒนาที่พวกเราช่วยกันก็ก่อให้เกิดความใกล้ชิด รู้จักกัน ช่วยกันสานประโยชน์ให้กับชาวบ้าน บางที่ทางประชาสงเคราะห์ก็เอาผ้าห่มไปแจกในหมู่บ้านที่เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ทางเราก็ไปร่วมช่วยจัดเตรียมความพร้อมให้ หรือการจัดการอบรมต่าง ๆ เราก็ส่งวิทยากรไปร่วม อันนี้แหละผมว่าแต่ละหน่วยสามารถใช้ศักยภาพใน ส่วนของตนเองร่วมกันพัฒนาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นก็จะ ได้กับชาวบ้านเขาก็อยู่ดีกินดีขึ้น เมื่อทุกอย่างดีขึ้น เขาก็มีความมั่นคงที่จะทำมาหากินของเขาได้อย่างปลอดภัยเตียวความหวาดระแวง ความไม่เชื่อถือต่อเจ้าหน้าที่ก็ลดน้อยลง เข้าใจกันมากขึ้นภาพที่ออกมามันก็ดีกว่าแต่ก่อนมากเตียวนี้ผมว่าความคิดเก่า ๆ มันหมดไปแล้ว ถ้าเราลองว่าผลดังกล่าวจะทำให้ระบอบดีขึ้น แต่ละคนแต่ละส่วนร่วมไม่ร่วมมือกันทำงาน เพื่อส่วนรวมตามความรับผิดชอบแล้วความมั่นคงอื่น ๆ ก็ตามมา ก็น่าจะกล่าวได้ว่าแนวทางของงาน กร. ที่ทำกันอยู่มีความสอดคล้องกับความคิดการพัฒนาการเมืองได้ไม่น้อยเลย"³⁸

³⁸ สัมภาษณ์ พงนา สายสะอาด, พ.อ., รองผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์จังหวัดน่าน, 28 มีนาคม 2534

สำหรับในทัศนะเดียวกันนี้ นายชาญชัย ปัญญากรณ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลเรือนที่ทำหน้าที่หัวหน้างานกิจการผลเรือนของ กอ.รมน. จังหวัดน่านแล้วได้มีความเห็นว่า

"ความสอดคล้องที่ผมว่ามันอยู่ตรงประเด็นที่ว่าแต่ละฝ่ายมีการระดมเอาทรัพยากรที่แต่ละส่วนมีอยู่ไปใช้ต่อเป้าหมายการพัฒนา ได้อย่างหลากหลายมากกว่า เปลี่ยนจากการต่างคนต่างทำไปสู่การประสานร่วมมือกัน ผมอยากจะยกตัวอย่าง โครงการพัฒนา เพื่อความมั่นคงลุ่มน้ำน่าน ซึ่งดำเนินการในหมู่บ้าน ผรท. จะเห็นได้ชัดของการนำเอางานด้าน กร. ไปปฏิบัติในพื้นที่ โดยสรุปแล้วเป้าหมายของ โครงการดังกล่าวต้องการลดการทำลายป่าไม้ของพวกชาวเขาที่อาศัยอยู่ตามต้นน้ำลำธารลดการทำป่าลง และให้ช่วยกันบำรุงรักษาป่าแทนและอยู่ เป็นหลักแหล่งในขณะเดียวกันก็มีความรู้ความเข้าใจในการปกครองของเรา ยอมรับกลไกการปกครองของรัฐและให้ความช่วยเหลือทางราชการโดยการเข้าไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น โดยได้รับงบประมาณพิเศษ ตรงนี้ผมอยากจะชี้ให้เห็นถึงการดำเนินงานทางส่วนราชการที่ประสานกันระหว่าง กอ.รมน. กับเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลักของฝ่ายผลเรือน ก่อนที่จะดำเนินการได้มีการศึกษารายละเอียดและการทำกรอบของ โครงการเสนอต่อสภาพัฒนาฯ มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านเป้าหมาย ชาวเขาให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่าง ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การปกครองการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีการวางแผนการพัฒนาสาธิตหมู่บ้านโดยเน้นผลระยะยาวที่กำหนดไว้ว่า ในอนาคตต่อไปหมู่บ้านจะต้องเข้ามาดำเนินการต่อเอง ตรงนี้ผมก็มีส่วนร่วม ดำเนินการด้วย และกล่าวได้ว่าเราไม่ได้ไปกำหนดให้ชาวบ้าน เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำจึงไม่ใช่ของใหม่ เพียงแต่ทำของเดิมที่มีอยู่ให้มันคงยั่งยืนเป็นระบบขึ้น ชาวบ้านก็เข้ามาร่วมด้วยและจะรับผิดชอบต่อไป ตรงนี้ผมว่า

มีความสำคัญมาก เพราะได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน"³⁹

จากทัศนะของ รอง ผอ.ปค. จังหวัดน่าน และหัวหน้างานกิจการพลเรือน กอ.รมน. จังหวัดน่านดังกล่าว มีประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ในความหมายของการสร้างความสามารถให้กับระบบ (Capacity) และกลไกของรัฐที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและอยู่รอดของระบบ และสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกในระบบการเมือง รวมทั้งสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันที่จะรองรับความต้องการของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป นอกจากนี้ ในส่วนของการก่อให้เกิดการกระจายความรับผิดชอบของกลไก ของรัฐที่จะนำเอาทรัพยากร ของแต่ละส่วนนำไปใช้พัฒนาเสริมสร้างความมั่นคง และการพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ (differentiation) โดยคำนึงถึงการหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนและความขัดแย้ง ในการปฏิบัติงาน

ในประเด็นของความสอดคล้องของ นโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 และ กอ.รมน.จังหวัดน่าน ต่อการพัฒนาทางการเมืองที่มีส่วนต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่น ในการส่งเสริมการเรียนรู้การสร้างความเข้าใจ การสร้างแบบอย่างในวิถีชีวิต การมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองตนเอง ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เป็นส่วนเกื้อหนุนต่อการพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้นต่อไปนั้น ได้รับคำชี้แจงจาก พันเอก พจนาสายสะอาด รอง ผอ.ปค.จังหวัดน่านในเรื่องดังกล่าวว่า

"... แนวทางของเราในเรื่องการปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยโดยนั้นก็
คงต้องยอมรับนะครับว่าเรายึดมันอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าแนวทางการ

³⁹สัมภาษณ์ ชาญชัย ปัญญากรณ์, หัวหน้างานกิจการพลเรือน กองอำนวยการรักษาความ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ของ
เรานั้นเหมาะสมกับสังคมไทยเรามากกว่าอย่างอื่น แต่การได้รับการ
เรียนรู้ของประชาชนเขาสามารถรับรู้ได้จากวิธีการอื่นด้วย เรามีเป้า
หมายตามที่เรายึดมั่น ว่าการปกครอง แบบประชาธิปไตย อันมีพระ
มหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นเป้าหมายสูงสุดและ เชื่อว่าลัทธิการปกครอง
แบบอื่นคงจะ ไม่ดีไปกว่าที่เรา เป็นอยู่ทุกวันนี้ เราต้องการชี้ชัดลงไปเลย
ว่าประชาธิปไตยแนวทางของเรานี้เท่านั้นที่จะ เป็นประโยชน์และสร้าง
สันติสุขให้แก่สังคมไทยเรา นโยบาย กร. จึงเน้นที่จะให้ความรู้ความ
เข้าใจแก่ทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความเชื่อถือนและศรัทธา แนวทางที่นำไป
ปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายจึงต้องการสร้างความเข้าใจในจุดนี้ให้กับ
ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือประชาชน"⁴⁰

สำหรับวิธีการในการดำเนินงานตามหลักการดังกล่าวนี้ พันเอกพจนา สายสะอาด

(รอง ผอ.ปค.จว.) จังหวัดน่าน ให้ความเห็นว่า

"... สำหรับวิธีการที่ดำเนินการอยู่ก็มีหลายอย่าง เราใช้ทั้งวิทยากร
ของ กอ.รมน.เอง เจ้าหน้าที่ในพื้นที่แม้กระทั่งพระ เพื่อให้ชาวบ้านมี
ความรู้สึกว่าแนวทางการให้ความรู้ต่าง ๆ ไม่ได้เป็นเรื่องไกลตัวหรือ
เป็นเรื่องที่เข้าใจยากอย่างหลักการประชาธิปไตยง่าย ๆ ที่เข้าใจกัน
ทั่วไปที่ว่าจากประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนหลักการของ
การยอมรับความสามารถของผู้อื่น ความรักความสามัคคีในหมู่คณะการ

⁴⁰สัมภาษณ์ พจนา สายสะอาด, พ.อ., รองผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็น
คอมมิวนิสต์จังหวัดน่าน, 28 มีนาคม 2534

ยอมรับในความขัดแย้งและการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเหล่านี้เป็น
หลักการที่เป็นความรู้ความเข้าใจ ในทางปฏิบัติเราสามารถเชื่อมโยง
ไปสู่ การปฏิบัติได้เพียงใดอันนี้ สำคัญมากกว่านะ ในการอบรมที่เรา
ดำเนินการอยู่ก็เน้นตรงนี้เป็นสำคัญ เราพยายามเน้นให้กิจกรรมตามที่
กำหนดไว้ในนโยบาย สามารถถ่ายทอดแบบแผนเหล่านี้ไปสู่ชาวบ้านให้
มากที่สุด”⁴¹

สำหรับความสอดคล้อง ของการดำเนินงานต่อ หลักการการพัฒนา ทางการเมืองที่
ประชาชนดำเนินการและมีผลต่อชุมชนของตานั้น พันเอกพจนา สายสะอาด ให้ทัศนะว่า

“...เมื่อเป้าหมายเป็นอย่างนี้ก็มาดูว่า โครงการอบรมและกิจกรรมต่อ
เนื่องที่จัดให้มีขึ้นนั้น มีความสอดคล้องกันเพียงใด เราก็มีการติดตาม
ประเมินผลกันในรูปแบบต่าง ๆ หลังจากดำเนินการไประยะหนึ่งแล้ว
ไม่ว่าจะเป็นโครงการ ปชต.อพป. กนช. โดยศูนย์ กนช. บ้างศูนย์
อพป. บ้าง ซึ่งหากดูที่รายละเอียด และเป้าหมายของแต่ละโครงการ
แล้วก็มีความสอดคล้องอยู่มากทีเดียวแต่อันนี้ก็ต้องค่อยเป็นค่อยไปอย่าง
อพป. นี้ก็เห็นได้ชัดตรงที่เน้นให้ชาวบ้านร่วมกันดำเนินงานบริหารกัน
เอง ดูแลตัวเองการทำงานก็ร่วมกันคิดร่วมกันทำตัดสินใจกันได้กรรม
การอะไรต่าง ๆ ก็เลือกกันจากหมู่บ้าน ทนุเวียนกันไปในความคิด
ผมนะเดี๋ยวนี้ชาวบ้านเขาเก่งและมีความเข้าใจอะไร ๆ ที่เกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยขึ้นเยอะ อย่างเวลาเราไปตรวจติดตามหมู่บ้านก็มีผล

⁴¹สัมภาษณ์ พจนา สายสะอาด, พ.อ., รองผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็น
คอมมิวนิสต์จังหวัดน่าน, 28 มีนาคม 2534

งานต่าง ๆ ที่น่าสนใจจากความคิดริเริ่มของเขาเอง ยกตัวอย่างเช่น ครัวอย่างคราวที่มีการอบรมด้านพัฒนาการบริการการเกษตร (นบก.) ที่อำเภอปัวกับทุ่งช้างหมู่บ้านเขาเสนอขอรับการอบรมเกษตรธรรมชาติ หมายถึง เขาขอให้ส่งวิทยากรของ กอ.รมน. เราไปช่วยอบรมการใช้เทคนิคการเกษตรแบบธรรมชาติที่ไม่ใช้วัสดุวิทยาศาสตร์ เขาบอกว่าเพื่อเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตรงนี้ทันสมัยดีมาก และเข้าใจสภาพของหมู่บ้านที่เป็นชนบทดีเราก็ส่งเจ้าหน้าที่ไปประสานกับเจ้าหน้าที่เกษตรของอำเภอสิ่งที่เราไปสอนก็คือการทำปุ๋ยหมักการทำเชื้อเพลิงจากมูลสัตว์และการเพาะเห็ดจากฟางข้าว การทำอิฐดินซีเมนต์เพื่อลดการใช้ไม้ อันนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในปัญหา และมีความริเริ่มที่ดีหรืออย่างที่เรามีกิจกรรมศาลาประชาธิปไตยอันนี้ก็น่าสนใจ อย่างที่บ้านวังม่วงอำเภอปัว เขามีกิจกรรมต่อเนื่องที่น่าสนใจอยู่หลายอย่างที่เป็ความคิดริเริ่มมาจากสมาชิก เช่น เขาใช้ศาลาเป็นห้องสมุด เป็นที่ขายสินค้าตัดถกรรมและฝึกอาชีพเสริม และภายในศาลาก็จัดเป็นศูนย์ข้อมูลของหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นสมาชิกเหมืองฝาย กรรมการหมู่บ้าน กฎระเบียบของหมู่บ้านเรามีนับประมาณให้ในเบื้องต้นหลังจากนั้นเขาก็ใช้เงินในหมู่บ้านช่วยกันทำและได้รับรางวัลจากการประกวดจากศูนย์ กนช.ภาค ด้วยหรืออย่างโครงการ นพพ. (โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงลุ่มน้ำน่าน ตามพระราชดำริที่อำเภอทุ่งช้างและกิ่งอำเภอบ่อเกลือ) อันนี้ก็คล้าย ๆ กับโครงการหมู่บ้านปชด. ที่ชาวบ้านเสนอความต้องการในด้านการพัฒนาอาชีพไว้ตามแผนของจังหวัดและอำเภอทางเราก็เข้าไปร่วมกับเจ้าหน้าที่อำเภอจังหวัดดำเนินการ และคงจะขยายออกไป ในอีกหลายพื้นที่ ... ในการดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้สิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือ เราสอดแทรกในเรื่องการเมืองการปกครองเข้าไปด้วยเสมอเพื่อมุ่งหวัง

ที่จะให้ชาวบ้าน ได้ทั้งผล ในทางพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่การพัฒนา
จิตใจและความเข้าใจในการมีส่วนร่วมกันบริหารชุมชนและต่อ ๆ ไป
ก็คงจะพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ได้ในที่สุด"⁴²

เมื่อพิจารณาการ ดำเนินงานจากกิจกรรมตาม นโยบายกิจการพลเรือนที่ดำเนินการ
โดย กอ.รมน.ภาค 3 ในพื้นที่ กอ.รมน.จังหวัดน่าน ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนกระบวนการพัฒนาการ
เมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นแล้ว จะเห็นว่าเป็นมาตรการที่ช่วยก่อให้เกิดการอบรม
กล่อมเกล่า (Socialization) ทั้งในทางสังคม ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจที่สำคัญประ
การหนึ่งที่จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาชนบทได้

สรุปความคิด

เมื่อได้ศึกษาถึงนโยบายกิจการพลเรือนของ กอ.รมน.ภาค 3 แล้วจะพบว่าเป็นการ
กำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐบาล และกองทัพในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ตาม
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 และแผนรุกทางการเมือง ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่
65/2525 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคง
ของชาติและเพื่อสร้างการยอมรับจากประชาชนให้ความร่วมมือช่วยเหลือทางราชการในการปฏิบัติ
งานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการจัดหรือลดอุปสรรคที่ขัดขวางการปฏิบัติการทางทหาร ดังนั้น
นโยบายกิจการพลเรือนดังกล่าว จึงมุ่งเน้นไปในเรื่องของการเสริมสร้างความอยู่ดีกินดีเพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตของประชาชน การสร้างความเป็นธรรมในสังคม เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง
ประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการสร้างสรรค์การพัฒนาประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น

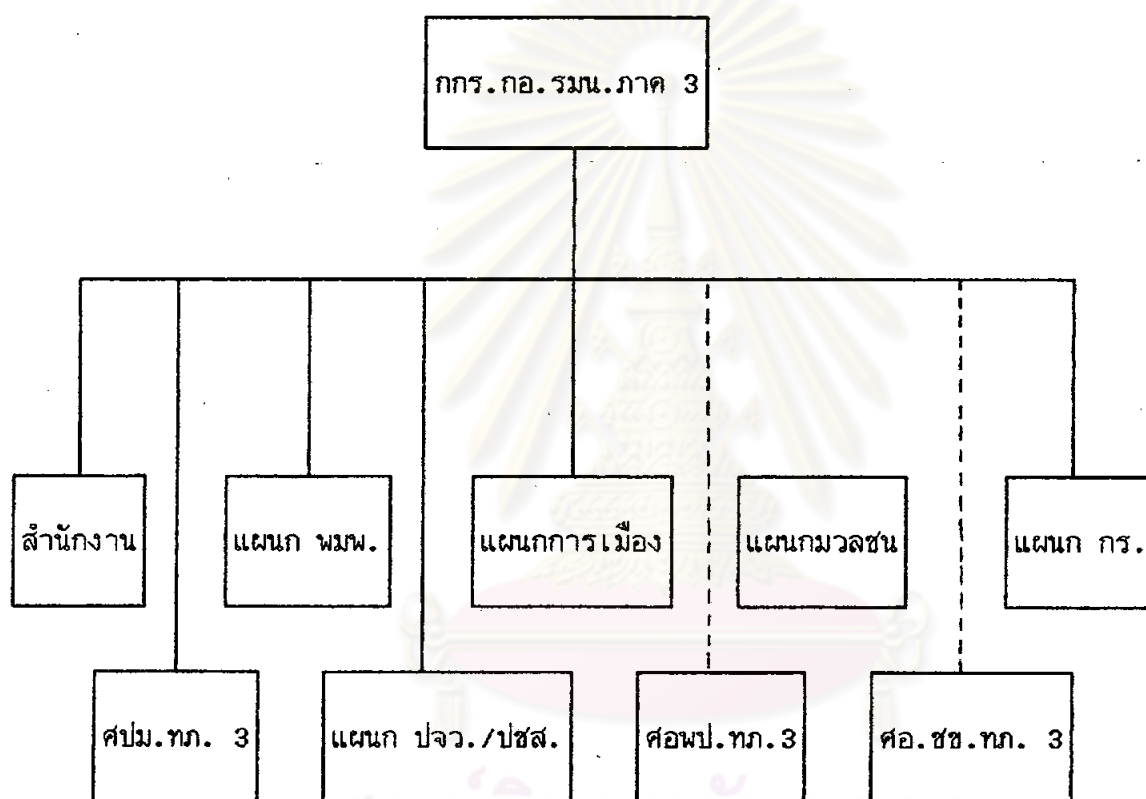
⁴²สัมภาษณ์ พจนา สายสะอาด, พ.อ., รองผู้อำนวยการป้องกันการทำอันเป็น
คอมมิวนิสต์จังหวัดน่าน, 28 มีนาคม 2534

ประชุม เพื่อให้ประชาชนมีเสรีภาพ สำคัญกว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ด้วยการเน้นในเรื่องของการพัฒนาและจัดตั้งมวลชนในชนบทประเภทต่าง ๆ การพัฒนาส่งเสริมสถาบันและกระบวนการประชาธิปไตยในท้องถิ่น รวมทั้งการเสริมสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตย

จากนโยบายดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดแล้วพบว่า มีความสอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาทางการเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาจากเป้าหมายและผลของการดำเนินงานที่มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัว ในทางการเมืองมากขึ้นที่จะสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนว่าตนเองสามารถมีบทบาทในทางการเมืองการปกครองในชุมชนได้อย่างไร และมองเห็นว่าระบบการเมืองหรือกลไกของรัฐสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างไร อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในทัศนคติจากการไม่สนใจที่จะมีบทบาทต่อชุมชนให้หันมาสนใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองการปกครองและการพัฒนาชุมชนของตนมากยิ่งขึ้น เมื่อระบบการเมืองหรือกลไกของรัฐ สามารถตอบสนองความต้องการได้ และประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองการปกครองและการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นแล้ว ก็ย่อมจะเล็งเห็นถึงประโยชน์ของระบบการเมือง มีความเชื่อถือ และไว้วางใจในระบบการเมือง รวมถึงเกิดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ซึ่งความล้มพันธ์ในทางพฤติกรรมทางการเมืองเหล่านี้ย่อมจะส่งผลให้ประชาชนมีพฤติกรรมและวิถีชีวิตที่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดหน่วยงานภายใน กกร.กอ.รณ.ภาค 3

————— สายบังคับบัญชา

----- สายประสานงาน

สำนักงาน ประกอบด้วย สำนักงานผู้บังคับบัญชา ส่วนธุรการ ส่วนกำลังพล ส่วนส่งกำลังบำรุง
ศปม.ทก. 3 ประกอบด้วย การข่าว การเผยแพร่ การฟื้นฟูสภาพป่า และการปฏิบัติการพิเศษ

แผนก พมพ. ประกอบด้วย ส่วนงาน พมพ. และเส้นทาง พมพ. ส่วนงานพระราชดำริและส่วนงาน ปชต.

แผนก ปจว./ปชส. ประกอบด้วย ส่วนธุรการ ส่วนการภาพ/ข่าว ศูนย์ผลิตรายการและข่าว ว.จก. กอ.รมน.ภาค 3 ชุดข่าวสารเคลื่อนที่ 4 ชุด มว.รณรงค์ทาง ปจว.กอ.รมน.ภาค 3 ส่วนควบคุม สตม. และมว.ปจว.รมน.ภาค 3

แผนกการเมือง ประกอบด้วย ส่วนธุรการ แผน/โครงการ ส่วนปฏิบัติการและส่วนงบประมาณ

แผนกมวลชน ประกอบด้วย ส่วนปฏิบัติการกิจการพลเรือน ส่วนจัดเงื่อนไขสังคม และส่วนโครงการกำจัดน้ำเสียดิต

ศอพ.ทก. 3 ประกอบด้วย แผนกธุรการ แผน รบภ. แผนพัฒนาและบริการ แผนสนับสนุนแผนกปชส. และ ศอพ.ชค 32 (สมทบ)

สนง.ศอ.ชช.ทก. 3 ประกอบด้วย ฝ่ายธุรการ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แผน/โครงการประสานงาน ติดตามประเมินผล และฝ่ายปฏิบัติการพิเศษ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : เอกสารภารกิจ การจัด แผนดำเนินงานปี 2534 ของ กองกิจการพลเรือน ของกองทัพภาคที่ 3 และ กอ.รมน.ภาค 3 หน้า 2-3